

Bolesław Chrobry

WYDAWNICTWO | PETRUS

PAWEŁ PIOTROWSKI

Bolesław Chrobry

WYDAWNICTWO | PETRUS

SERIA:
WIELCY LUDZIE NAUKI I KULTURY

PETRUS

KRAKÓW

© Copyright by Wydawnictwo PETRUS® 2024

SERIA: WIELCY LUDZIE NAUKI I KULTURY

Kolegium Redakcyjne

dr Paweł Piotrowski (Przewodniczący Kolegium), Magdalena Przetaczek
(Sekretarz Redakcji), ks. prof. Tomasz Jelonek, prof. Edward Polański,
ks. prof. Marek Starowieyski, ks. dr Kazimierz Ligęza

Redakcja i skład
Wydawnictwo PETRUS®

Projekt okładki
Magdalena Przetaczek

Grafika na okładce
Lidia Frydzińska-Frątczak (olej na płótnie 2024)

Opieka prawna
WLP Legal
Wiedza • Law • People

WYDAWNICTWO

PETRUS

ISBN 978-83-7720-835-9

WYDAWNICTWO | PETRUS

30-384 Kraków, ul. Raciborska 13/31

tel. 601 974 991

e-mail: wydawnictwo@wydawnictwopetrus.pl

Adres do korespondencji:

Urząd Pocztowy Wieliczka

skr. poczt. nr 12; 32-020 Wieliczka

handel@wydawnictwopetrus.pl

Zapraszamy do księgarni internetowej:

www.WydawnictwoPetrus.pl

I

Wstęp

Historia Polski pełna jest postaci, które w różnym stopniu przyczyniły się do kształtowania państwowości, umacniania suwerenności i rozszerzania wpływów naszego kraju na arenie międzynarodowej. Jedną z najwybitniejszych postaci, mających kluczowe znaczenie dla rozwoju wczesnopiastowskiego państwa, jest Bolesław Chrobry – pierwszy koronowany władca Polski, wybitny strateg, dyplomata i polityk, który wprowadził kraj w nową erę polityczną i cywilizacyjną. Niniejsza książka ma na celu próbę przybliżenia sylwetki tego niezwykle go władcy oraz przedstawienia kontekstu historycznego, w którym przyszło mu rządzić.

W publikacji tej podjęto próbę syntetycznego ukazania panowania Bolesława Chrobrego, uwzględniając zarówno jego politykę wewnętrzną, jak i działania na arenie międzynarodowej. Kluczowym aspektem opracowania jest analiza strategicznych decyzji władcy, które wpłynęły na kształt państwa polskiego oraz jego pozycję w Europie Środkowo-Wschodniej. Szczególną uwagę poświęcono takim wydarzeniom, jak zjazd gnieźnieński

w 1000 roku, długotrwałe konflikty z cesarstwem niemieckim, ekspansja na wschód, a także koronacja królewska w 1025 roku, będąca symbolicznym zwieńczeniem jego politycznych i militarnych wysiłków.

Książka podchodzi do zagadnienia Bolesława Chrobrego w sposób interdyscyplinarny. Analiza źródeł historycznych, zarówno kronikarskich (m.in. Galla Anonima, Thietmara z Merseburga), jak i archeologicznych, pozwala na wielowymiarowe spojrzenie na proces budowy wczesnopiastowskiego państwa oraz ocenę skuteczności rządów Chrobrego. Uwzględniono także kontekst europejski, który miał istotny wpływ na kształtowanie polityki władcy – reformy cesarskie w Niemczech, chryścianizację Europy Środkowej oraz rywalizację o hegemonię w tej części kontynentu.

Zakres tematyczny publikacji obejmuje nie tylko działalność polityczną Bolesława Chrobrego, ale także zagadnienia związane z gospodarką, organizacją administracyjną państwa, stosunkami społecznymi i religijnymi oraz wpływem władcy na kulturę i tożsamość narodową. Szczególną uwagę poświęcono analizie militarnej jego wypraw, w tym kampanii kijowskiej z 1018 roku, która miała kluczowe znaczenie dla ekspansji Polski na wschód.

Niniejsze opracowanie skierowane jest do szerszego grona czytelników zainteresowanych historią Polski i Europy. Publikacja ma charakter popularnonaukowy.

Poprzez analizę kluczowych wydarzeń i decyzji politycznych, książka stara się odpowiedzieć na fundamentalne pytania dotyczące znaczenia panowania Bolesława Chrobrego dla kształtowania polskiej państwowości.

Czy rzeczywiście był on wybitnym władcą, który zapewnił Polsce stabilizację i rozwój? Czy jego działania przyniosły długofalowe korzyści dla kraju, czy raczej osłabiły jego struktury? Jak wyglądała Polska po jego śmierci i jakie dziedzictwo pozostawił po sobie?

Przedstawione w książce rozważania mają na celu nie tylko przybliżenie sylwetki władcy, lecz także ukazanie jego epoki jako przełomowego okresu w historii Polski i Europy. Panowanie Bolesława Chrobrego to czas dynamicznych przemian politycznych, społecznych i gospodarczych, które na trwałe wpłynęły na losy narodu polskiego. Niniejsze opracowanie – mamy nadzieję – pozwoli lepiej zrozumieć, jaką rolę odegrał pierwszy król Polski w budowie państwa i jakie były konsekwencje jego działań dla przyszłych pokoleń.

Bolesław Chrobry to jedna z najważniejszych postaci w dziejach Polski, której działalność polityczna, militarna i dyplomatyczna miała kluczowe znaczenie dla kształtowania się polskiej państwowości w średniowieczu. Jego panowanie przypada na okres przełomowy – czas, w którym młode państwo Piastów musiało umocnić swoją pozycję wobec potężnych sąsiadów oraz wywalczyć należne mu miejsce wśród europejskich monarchii. Wybór tej postaci jako głównego bohatera niniejszego opracowania wynika z kilku istotnych czynników, które czynią go władcą szczególnie wartym uwagi.

1. Pierwszy koronowany król Polski – symbol suwerenności

Bolesław Chrobry jako pierwszy władca Polski przyjął koronę królewską w 1025 roku, co było wyrazem pełnej niezależności kraju od cesarstwa niemieckiego i papieżstwa. Koronacja ta miała nie tylko wymiar polityczny, ale również symboliczny – podnosiła rangę państwa polskiego do poziomu innych chrześcijańskich monarchii i umacniała jego pozycję w ówczesnej Europie. Było to ukoronowanie wieloletnich wysiłków Chrobrego, który dążył do uczynienia Polski silnym i samodzielnym podmiotem na arenie międzynarodowej.

WYDAWNICTWO | PETRUS

2. Zjazd gnieźnieński i umocnienie chrześcijaństwa w Polsce

Zjazd gnieźnieński w 1000 roku był jednym z kluczowych momentów w historii Polski i świadectwem dyplomatycznego sukcesu Bolesława Chrobrego. Wizyta cesarza Ottona III w Gnieźnie oraz utworzenie niezależnej polskiej metropolii kościelnej z arcybiskupstwem w Gnieźnie umocniły pozycję Polski jako pełnoprawnego członka chrześcijańskiej Europy. Otton III był tutaj kluczową postacią...

Otton III (ur. 980, zm. 23 stycznia 1002) był cesarzem rzymskim w latach 996–1002, członkiem dynastii Ludolfingów, synem cesarza Ottona II i Teofano, córki

cesarza bizantyjskiego Jana I Tzimiskesa. Otton III był jednym z najmłodszych w historii cesarzy rzymskich, obejmując władzę w bardzo młodym wieku, 15 lat, po śmierci swojego ojca.

Jego panowanie jest często postrzegane jako czas ambitnej próby przywrócenia świetności cesarstwa rzymskiego, związanego ze wschodnim i zachodnim światem chrześcijańskim, oraz próba realizacji idei *odrodzonego cesarstwa* w duchu Karolingów. Otton III był głęboko zainteresowany ideą zjednoczenia całej Europy chrześcijańskiej pod władzą cesarską. Po objęciu władzy w Rzymie, starał się odrestaurować cesarską władzę w tym mieście, co wiązało się z konfliktem z papieżem i wpływami włoskimi.

Młody cesarz miał także ambicję rewitalizacji kultury rzymskiej, starając się stworzyć środowisko oparte na oświeceniu i chrześcijańskiej tożsamości. Otton III planował także zreorganizowanie Europy według idei zjednoczenia Zachodu i Wschodu pod jednym panowaniem, w tym zbliżenie z Bizancjum i współpracę z cesarzem Bazyliem II.

Jego rządy nie były jednak długie. Otton III zmarł w 1002 roku w wieku zaledwie 21 lat, pozostawiając po sobie nieukończoną wizję zjednoczonej Europy. Po jego śmierci, cesarstwo rzymskie na krótko popadło w chaos, a tron przejął jego kuzyn, Henryk II, który miał mniej ambitne plany.

Otton III pozostaje postacią fascynującą, z uwagi na swoje wielkie ambicje, młody wiek oraz idealistyczne próby realizacji wizji zjednoczonego świata. Jego śmierć

położyła kres wielu z jego inicjatyw, ale pozostawiła po sobie pamięć o cesarzu, który pragnął zbudować most między Wschodem a Zachodem.

To właśnie dzięki jego samej obecności na zjeździe gnieźnieńskim, ale też pewnej życzliwości wobec Bolesława Chrobrego (choć tu zdania są podzielone), państwo Piastów mogło uniezależnić się od niemieckich struktur kościelnych, co miało fundamentalne znaczenie dla dalszego rozwoju organizacji kościelnej w kraju i jego integracji z Zachodem.

3. Polityka ekspansji i umacniania granic

Bolesław Chrobry prowadził dynamiczną politykę ekspansji terytorialnej, której celem było umocnienie pozycji Polski w Europie. Jego podboje objęły m.in.:

- Miłsko i Łużyce – zdobyte w wyniku wojen z cesarstwem niemieckim i formalnie przyznane Polsce w 1018 roku na mocy pokoju w Budziszynie.
- Czechy i Morawy – na krótki czas znalazły się pod panowaniem Chrobrego w wyniku jego interwencji w sprawę czeskie w 1003 roku.
- Ruś Kijowska – wyprawa kijowska z 1018 roku była jednym z największych sukcesów militarnych Chrobrego, choć jego panowanie nad Kijowem nie utrzymało się długo.
- Pomorze – chociaż nie zostało trwale wcielone do Polski, Chrobry podejmował liczne działania w celu podporządkowania sobie tych terenów.

Jego polityka militarna i strategiczna miała dalekosiężne konsekwencje – choć nie wszystkie zdobyte terytoria udało się utrzymać, państwo polskie zyskało prestiż i uznanie jako znacząca siła w Europie Środkowo-Wschodniej.

4. Wojny z cesarstwem niemieckim – obrona suwerenności Polski

Najważniejszym rywalem Chrobrego na arenie międzynarodowej było cesarstwo niemieckie. Po śmierci Ottona III stosunki z Niemcami uległy znacznemu pogorszeniu, a nowy cesarz, Henryk II, dążył do podporządkowania Polski. Chrobry stoczył z Niemcami trzy wojny (1002–1018), które zakończyły się pokojem w Budziszynie. Dzięki temu traktatowi Polska nie tylko zachowała swoją niezależność, ale także uzyskała Miłsko i Łużyce. Był to ogromny sukces dyplomatyczny, który potwierdzał siłę i zdolności negocjacyjne Bolesława Chrobrego.

5. Organizacja państwa i reformy administracyjne

Chrobry nie tylko prowadził wojny, ale także rozwijał struktury wewnętrzne państwa. Za jego panowania:

- wzmocniono system grodowy i obronny,
- rozwinięto administrację centralną,
- kontynuowano chrystianizację i budowę struktur kościelnych,

- wprowadzono system danin i usług, który stanowił podstawę gospodarki państwowej.

Jego rządy były czasem konsolidacji państwowości polskiej, co umożliwiło dalszy rozwój kraju po jego śmierci.

6. Dziedzictwo i znaczenie Bolesława Chrobrego

Bolesław Chrobry pozostawił po sobie państwo silniejsze, niż je zastał. Choć po jego śmierci doszło do osłabienia struktur władzy, jego panowanie stanowiło fundament pod przyszłą potęgę Polski w średniowieczu.

Jego znaczenie wykracza poza same podboje i koronację – stworzył on podwaliny pod silne państwo Piastów, którego wpływy sięgały daleko poza jego granice. Jego postać stała się wzorem silnego władcy i patrioty, który nie bał się stawić czoła potężnym sąsiadom, by zapewnić Polsce godne miejsce w Europie.

Bolesław Chrobry to postać, której znaczenie dla historii Polski jest niepodważalne. Był nie tylko pierwszym koronowanym królem Polski, ale także wybitnym wodzem, strategiem i politykiem. Jego działania na arenie międzynarodowej, umacnianie struktur wewnętrznych państwa oraz polityka chrystianizacyjna uczyniły z Polski jeden z kluczowych podmiotów politycznych ówczesnej Europy Środkowo-Wschodniej.

Wybór Bolesława Chrobrego jako bohatera niniejszej książki wynika z jego ogromnego wpływu na kształtowanie polskiej państwowości i roli, jaką ode-

grał w dziejach Europy. Jego panowanie to epoka dynamicznych przemian, heroicznych bitew i wielkich decyzji politycznych, które wpłynęły na losy Polski na wiele stuleci.

WYDAWNICTWO | PETRUS

II

Dzieciństwo i młodość

1. Narodziny i pochodzenie

Bolesław Chrobry przyszedł na świat około 966 roku, w czasach, gdy państwo polskie dopiero kształtowało swoją pozycję w Europie. Był synem Mieszka I, pierwszego historycznego władcy Polski, oraz czeskiej księżniczki Dobrawy z rodu Przemyślidów. Jego narodziny zbiegły się w czasie z jednym z najważniejszych wydarzeń w historii Polski – chrztem Mieszka I, który wprowadził państwo Piastów do kręgu chrześcijańskiej Europy.

1.1. Dynastia Piastów – ród Bolesława Chrobrego

Bolesław Chrobry pochodził z dynastii Piastów, jednego z najstarszych rodów panujących w Europie Środkowo-Wschodniej. Piastowie stopniowo rozbudowywali swoją władzę nad ziemiami plemiennymi, tworząc fundamenty pierwszego zorganizowanego państwa polskiego.

Jego ojciec, Mieszko I, był władcą, który zjednoczył plemiona zamieszkujące tereny dzisiejszej Polski i zapoczątkował proces budowy scentralizowanego państwa. Podjęta przez niego decyzja o przyjęciu chrztu w 966 roku miała kluczowe znaczenie dla dalszego rozwoju kraju, umożliwiając integrację Polski z zachodnioeuropejską wspólnotą chrześcijańską oraz wzmocnienie pozycji Piastów w stosunkach z sąsiednimi mocarstwami.

Matka Bolesława, Dobrawa, była córką księcia czeskiego Bolesława I Srogiego. Jej małżeństwo z Mieszkim I miało istotny charakter polityczny – było częścią sojuszu pomiędzy Polską a Czechami, który zabezpieczał młode państwo Piastów przed atakami cesarstwa niemieckiego oraz wrogich plemion. Dobrawa odegrała także kluczową rolę w chrystianizacji Polski, będąc gorliwą propagatorką nowej wiary na dworze piastowskim.

Dzięki temu Bolesław Chrobry odziedziczył nie tylko prawa do władzy nad Polską, ale także prestiżowe powiązania dynastyczne z jednym z najważniejszych rodów środkowoeuropejskich.

1.2. Imię Bolesław – znaczenie i symbolika

Imię Bolesław (łac. *Boleslaus*) było stosunkowo nowe wśród Piastów, jednak miało duże znaczenie symboliczne. Pochodzi z języka starosłowiańskiego i oznacza *ten, który zdobywa sławę w walce* (od *bole-* – *wielki, mocny, potężny* oraz *-sław* – *sława*). Nadanie mu takiego imienia, jak się wydaje, sugerowało, że od samego początku oczekiwano od niego, iż stanie się potężnym

władcą, prowadzącym swoje państwo ku chwale i zwycięstwom.

Niektóre źródła wskazują, że Mieszko I nazwał syna na cześć swego czeskiego teścia, Bolesława I Srogiego, co dodatkowo mogło podkreślać sojusz polsko-czeski w pierwszych latach istnienia państwa Piastów.

1.3. Młodość i wczesne lata życia

Wczesne lata Bolesława Chrobrego upłynęły w dynamicznie rozwijającym się państwie Piastów. Jego dzieciństwo przypadło na okres konsolidacji władzy Mieszka I oraz pierwszych poważnych prób międzynarodowego uznania Polski jako stabilnego organizmu państwowego.

Choć brak szczegółowych źródeł dotyczących jego młodości, można przypuszczać, że jako książę został starannie przygotowany do rządów. Wychowywał się na dworze Mieszka I, gdzie obserwował polityczne i militarne strategie ojca. Prawdopodobnie kształcił się również w zakresie sztuki wojennej, administracji państwowej oraz dyplomacji.

Ważnym wydarzeniem w jego młodości było przybycie na dwór piastowski biskupa Wojciecha, wywodzącego się z czeskiego rodu Sławnikowiców. Choć relacja między młodym Bolesławem a Wojciechem nie jest dokładnie opisana w źródłach, można przypuszczać, że przyszły władca miał okazję uczyć się od niego podstaw teologii i zasad chrześcijańskiego władania krajem.

1.4. Wpływ pochodzenia na przyszłe rządy

Bolesław Chrobry od najmłodszych lat wzrastał w atmosferze silnych wpływów chrześcijańskich i kontaktów międzynarodowych. Jako syn Mieszka I, który nawiązał relacje z cesarstwem niemieckim i papieństwem, oraz wnuk czeskiego księcia, posiadał solidne zaplecze dynastyczne, które ułatwiło mu przyszłe działania polityczne.

Pochodzenie Bolesława Chrobrego miało ogromne znaczenie dla jego dalszych losów jako władcy. Był potomkiem dwóch wielkich dynastii środkowoeuropejskich, co ułatwiało mu prowadzenie skutecznej polityki zagranicznej. Sojusz Polski z Czechami, choć później zerwany, na początku jego życia dawał mu dodatkową legitymizację w świecie chrześcijańskich monarchii.

Narodziny Bolesława w czasie chrztu Polski były także elementem symbolicznym – władca ten od początku był związany z nową wiarą, co później odgrywało kluczową rolę w jego rządach, zwłaszcza w relacjach z cesarzami niemieckimi i papieżem.

Bolesław Chrobry przyszedł też na świat w okresie wielkich przemian politycznych i społecznych. Jako syn Mieszka I i Dobrawy miał zapewnione silne zaplecze dynastyczne, które umożliwiło mu skuteczne prowadzenie polityki zagranicznej i umacnianie władzy w kraju. Jego imię zapowiadało wojowniczy charakter, a otoczenie, w jakim dorastał, kształtowało jego przyszłą rolę jako władcy. Już od najmłodszych lat był przygotowywany do rządzenia państwem, które w przyszłości miało stać się jednym z najważniejszych ośrodków w Europie Środkowej.

2. Wychowanie i edukacja

Bolesław Chrobry od najmłodszych lat był przygotowywany do objęcia władzy, co wymagało starannego wychowania oraz edukacji zarówno w zakresie sztuki wojennej, jak i dyplomacji. Jako syn Mieszka I, pierwszego historycznego władcy Polski, dorastał w dynamicznie rozwijającym się państwie, które kształtowało swoją pozycję w Europie. Wczesne lata jego życia przypadły więc na okres przełomowy dla polskiej państwowości – chrystianizację oraz intensywny rozwój struktur administracyjnych i wojskowych.

2.1. Dwór książęcy jako centrum edukacji

Wychowanie Bolesława Chrobrego odbywało się na dworze piastowskim, który pełnił funkcję nie tylko politycznego centrum władzy, ale także ośrodka edukacyjnego dla przyszłego władcy. W tamtym okresie kształcenie książąt miało charakter praktyczny i obejmowało:

- sztukę wojenną – naukę dowodzenia wojskami, strategii bitewnej, posługiwania się bronią oraz taktyki oblężniczej,
- zarządzanie państwem – podstawy administracji, systemu podatkowego i organizacji grodów,
- dyplomację – znajomość ceremoniału dworskiego, umiejętność negocjacji i prowadzenia rozmów politycznych,

- religię i prawo kościelne – edukację w zakresie chrześcijaństwa, jego doktryny oraz relacji między władzą świecką a duchowieństwem.

Nie ma dokładnych informacji na temat osób, które bezpośrednio odpowiadały za edukację Bolesława Chrobrego, ale można przypuszczać, że należeli do nich zarówno duchowni, jak i doświadczeni możnowładcy oraz wojskowi.

2.2. Rola duchowieństwa w edukacji młodego Bolesława

Po przyjęciu chrztu przez Mieszka I w 966 roku Polska stopniowo wchodzi w orbitę wpływów kultury zachodnioeuropejskiej. Chrześcijaństwo nie tylko zmieniało obyczaje i strukturę społeczną, ale także otwierało państwo Piastów na nowe formy edukacji. Kościół katolicki odgrywał kluczową rolę w kształceniu przyszłych władców, a duchowni byli jednymi z pierwszych nauczycieli Bolesława Chrobrego.

Jednym z najważniejszych duchownych, który mógł mieć wpływ na edukację młodego księcia, był bez wątpienia biskup Wojciech z rodu Sławnikowiców. Choć nie ma pewności, czy osobiście nauczał Bolesława, to jego obecność na dworze piastowskim z pewnością wpłynęła na ukształtowanie światopoglądu przyszłego władcy. Wojciech, późniejszy święty, jako przedstawiciel zachodniochrześcijańskiego kręgu kulturowego mógł wprowadzać młodego księcia w tajniki łaciny, podstawy teologii i europejskich tradycji prawnych.

Dzięki obecności duchowieństwa na dworze piastowskim Bolesław mógł zdobyć wiedzę na temat organizacji państwa opartego na chrześcijańskich zasadach. Władcy chrześcijańscy mieli obowiązek nie tylko dbać o siłę militarną swojego kraju, ale także wspierać Kościół i szerzyć wiarę. Chrobry doskonale rozumiał znaczenie relacji z papieżem, co później zaowocowało m.in. zjazdem gnieźnieńskim w 1000 roku.

2.3. Nauka sztuki wojennej i rządzenia państwem

Wychowanie Bolesława Chrobrego miało charakter praktyczny i koncentrowało się na przygotowaniu go do roli wodza oraz zarządcy państwa. Młody książę prawdopodobnie już w dzieciństwie brał udział w ćwiczeniach wojskowych i stopniowo poznawał zasady funkcjonowania armii. Ówczesnie okresie kluczową rolę w wojsku odgrywała jazda ciężkozbrojna oraz drużyny wojów, którzy byli elitą militarną państwa Piastów.

Prawdopodobnie jednym z jego nauczycieli w tej dziedzinie był wojewoda lub dowódca drużyny książęcej. Dzięki temu Chrobry mógł już od młodości zdobywać doświadczenie w organizowaniu wypraw wojennych, planowaniu strategii bitewnych oraz prowadzeniu negocjacji z podbitymi plemionami i sąsiednimi władcami.

Bolesław Chrobry uczył się również rządzenia państwem poprzez obserwację działań swojego ojca. Mieszko I prowadził aktywną politykę międzynarodową, zawierając sojusze z cesarstwem niemieckim i papieżem

oraz walcząc o kontrolę nad Pomorzem i innymi terytoriami. Chrobry, jako jego najstarszy syn i następca, zapewne towarzyszył ojcu w niektórych podróżach dyplomatycznych, ucząc się zarządzania krajem poprzez osobiste doświadczenie.

2.4. Wpływ edukacji na późniejsze rządy Bolesława Chrobrego

Dobre przygotowanie do rządów miało kluczowe znaczenie dla późniejszych sukcesów Bolesława Chrobrego. Jego edukacja i wychowanie sprawiły, że był nie tylko wybitnym wojownikiem, ale także skutecznym politykiem i dyplomata. Z pewnością znajomość chrześcijańskiej Europy umożliwiła mu nawiązywanie kontaktów z cesarzami niemieckimi i papieżem, co zaowocowało np. zjazdem gnieźnieńskim. Umiejętność prowadzenia wojen i polityki ekspansyjnej pozwoliła mu zdobyć nowe terytoria (Milsko, Łużyce, Kijów) i z powodzeniem rywalizować z cesarstwem niemieckim, a świadomość roli Kościoła w państwie sprawiła, że wspierał rozwój struktury kościelnej w Polsce, co umocniło organizację państwa i legitymizowało jego władzę.

Dzięki starannemu wychowaniu Bolesław Chrobry wyrósł na jednego z najwybitniejszych władców w historii Polski. Jego zdolności wojskowe, polityczne i administracyjne pozwoliły mu uczynić Polskę silnym i liczącym się graczem na arenie międzynarodowej.

Edukacja zatem i wychowanie Bolesława Chrobrego miały fundamentalne znaczenie dla jego późniejszej

działalności jako władcy. Dzięki wychowaniu na dworze książęcym zdobył niezbędną wiedzę z zakresu wojskowości, administracji i dyplomacji, a wpływ duchowieństwa umożliwił mu pełne zrozumienie roli chrześcijaństwa w polityce. Te elementy sprawiły, że jego panowanie było okresem wielkich podbojów, strategicznych sojuszy i trwałego umocnienia pozycji Polski na arenie międzynarodowej.

3. Relacje z ojcem, Mieszkiem I

Bolesław Chrobry był synem Mieszka I, pierwszego historycznego władcy Polski, oraz czeskiej księżniczki Dobrawy. Jako pierworodny syn miał naturalne prawo do objęcia tronu po ojcu, jednak jego relacje z Mieszkiem I były prawdopodobnie skomplikowane i podlegały zmianom w zależności od sytuacji politycznej oraz decyzji dynastycznych podejmowanych przez księcia.

3.1. Początki relacji – dziedzic i następca tronu

Bolesław urodził się około 966 roku, prawdopodobnie w tym samym czasie, gdy jego ojciec przyjmował chrzest. Jako pierworodny syn miał od początku status następcy tronu, co oznaczało, że jego wychowanie i edukacja były ściśle podporządkowane przygotowaniu do objęcia władzy.

Mieszko I był doświadczonym politykiem i wojownikiem, który budował zręby państwa polskiego. Zapewne zdawał sobie sprawę, że jego syn musi być równie

zdołnym i zdecydowanym władcą, aby kontynuować umacnianie kraju. W dzieciństwie Bolesław Chrobry prawdopodobnie cieszył się względną przychylnością Mieszka I, szczególnie że był synem Dobrawy – księżniczki czeskiej, której małżeństwo z Mieszkiem umocniło sojusz polsko-czeski.

3.2. Śmierć Dobrawy i zmiany w rodzinie książęcej

Śmierć matki Bolesława, Dobrawy, w 977 roku znacząco wpłynęła na sytuację dynastyczną i relacje między ojcem a synem. Mieszko I, kierując się względami politycznymi, ponownie się ożenił – jego nową żoną została Oda von Haldensleben, córka margrabiego niemieckiej Marchii Północnej.

Małżeństwo Mieszka z Odą miało kluczowe konsekwencje:

- Osłabiło wpływy czeskie na dworze Piastów, co mogło wpłynąć na pozycję Bolesława, który był synem Dobrawy i miał silne związki z rodem Przemyślidów.
- Spowodowało narodziny przyrodnych braci Bolesława, którzy potencjalnie mogli stać się konkurentami do tronu.
- Zbliżyło Polskę do cesarstwa niemieckiego, co miało długofalowe skutki polityczne.

Od tego momentu Bolesław znalazł się w trudniejszej sytuacji – choć nadal był pierworodnym synem, jego pozycja jako przyszłego władcy mogła zostać zagrożona.

3.3. Spór o sukcesję – wygnanie Bolesława Chrobrego?

Niektóre źródła sugerują, że pod koniec życia Mieszko I mógł planować podział państwa między swoich synów – Bolesława oraz jego przyrodnych braci, synów Ody. Taki scenariusz był typowy w średniowiecznej Europie, ale dla pierwotnego syna oznaczałby ograniczenie jego władzy.

Według niektórych przekazów Bolesław Chrobry w pewnym momencie został wygnany z kraju lub opuścił Polskę, być może na skutek konfliktu z ojcem lub wpływów Ody na dworze książęcym. Jego losy w tym okresie nie są do końca jasne, ale istnieją hipotezy, że mógł przebywać na wygnaniu na dworze cesarskim lub w krajach ościennych (np. na Węgrzech lub w Czechach).

3.4. Przejęcie władzy po śmierci Mieszka I

Mieszko I zmarł w 992 roku, a po jego śmierci Bolesław Chrobry natychmiast przejął władzę w kraju. Jego pierwszym krokiem było wygnanie Ody i jej synów, co jednoznacznie świadczy o napiętych relacjach rodzinnych i możliwym konflikcie o sukcesję.

Dzięki zdecydowanemu działaniu Bolesław nie dopuścił do podziału kraju i umocnił swoją władzę jako jedyny książę Polski. Było to kluczowe wydarzenie, które pozwoliło mu później prowadzić ambitną politykę wewnętrzną i zagraniczną.

3.5. Ocena relacji między Bolesławem a Mieszkiem I

Relacje między ojcem a synem były prawdopodobnie skomplikowane i zmienne. Na początku życia Bolesława Mieszko I traktował go jako swojego następcę i przygotowywał do rządów. Jednak po śmierci Dobrawy sytuacja się zmieniła – nowa żona Mieszka, Oda, mogła dążyć do osadzenia na tronie swoich synów, co mogło prowadzić do napięć między ojcem a pierworodnym synem.

Bolesław Chrobry, choć odziedziczył po ojcu silne i dobrze zorganizowane państwo, szybko pokazał, że ma własną wizję rządów. Jego pierwsze decyzje – usunięcie Ody i jej synów oraz przejęcie pełnej władzy – wskazują na to, że nie zamierzał dzielić Polski i był świadomy zagrożeń wynikających z polityki dynastycznej ojca.

Można przypuszczać, że Mieszko I był dla Bolesława wzorem silnego i skutecznego władcy, ale jednocześnie ich relacje mogły być nacechowane rywalizacją i różnicami politycznymi.

Relacje Bolesława Chrobrego z ojcem, Mieszkiem I, były skomplikowane i ewoluowały wraz z sytuacją polityczną w kraju. Z jednej strony Bolesław był przygotowywany do objęcia tronu i mógł czerpać wzorce z rządów Mieszka, z drugiej – śmierć matki i małżeństwo ojca z Odą wprowadziły napięcia dynastyczne, które mogły doprowadzić do konfliktu między nimi.

Ostatecznie jednak Bolesław Chrobry objął pełnię władzy po śmierci ojca, eliminując potencjalnych rywali i kontynuując dzieło budowy silnego państwa. Jego

panowanie było bezpośrednim rozwinięciem polityki Mieszka I, ale jednocześnie miało bardziej ekspansyjny charakter, co pokazuje, że Chrobry miał własną wizję przyszłości Polski.

WYDAWNICTWO

PETRUS

III

Droga do władzy

1. Śmierć Mieszka I i objęcie tronu

Śmierć Mieszka I stanowiła kluczowy moment w historii Polski. Był to pierwszy władca, który zjednoczył plemiona zamieszkujące ziemie polskie i wprowadził kraj do chrześcijańskiej Europy. Jego śmierć oznaczała konieczność rozstrzygnięcia kwestii sukcesji oraz dalszego kształtu państwa. Bolesław Chrobry, jego najstarszy syn, musiał zmierzyć się zarówno z wewnętrznymi rywalami do tronu, jak i z wyzwaniem zewnętrznymi, aby utrzymać jedność państwa i zabezpieczyć swoją pozycję jako władcy.

1.1. Okoliczności śmierci Mieszka I

Mieszko I zmarł w czerwcu 992 roku, mając około 70 lat. Dokładne okoliczności jego śmierci nie są znane, ale brak informacji o nagłej chorobie czy zabójstwie sugeruje, że

zmarł naturalnie po długich latach panowania. Jego śmierć była momentem przełomowym, ponieważ pozostawił po sobie silne, ale jednocześnie wewnętrznie zagrożone państwo, w którym mogła wybuchnąć walka o władzę.

1.2. Problem sukcesji – spór dynastyczny

Mieszko I pozostawił po sobie kilku synów z dwóch różnych małżeństw:

1. Bolesława Chrobrego, syna z pierwszego małżeństwa z czeską księżniczką Dobrawą,

2. synów Ody von Haldensleben – Mieszka, Świętopełka i Lamberta.

Podział w rodzinie Piastów mógł doprowadzić do rywalizacji o tron, ponieważ synowie Ody również mieli prawa do dziedziczenia. Istniało prawdopodobieństwo, że Mieszko I planował podział państwa między wszystkich synów, co było powszechną praktyką dynastyczną w średniowieczu.

Bolesław Chrobry, jako najstarszy syn i pierworodny potomek z pierwszego małżeństwa, miał jednak najsilniejsze prawa do objęcia tronu. Jego pozycję wzmacniało również wsparcie możnowładztwa oraz fakt, że już w czasie życia ojca pełnił ważne funkcje na dworze.

1.3. Bolesław Chrobry przejmuje władzę – wygnanie Ody i jej synów

Po śmierci Mieszka I Bolesław Chrobry natychmiast podjął działania, które miały na celu przejęcie pełni

władzy i zapobieżenie podziałowi kraju. Pierwszym krokiem Bolesława było usunięcie swojej macochy i jej dzieci z Polski. Dzięki temu wyeliminował potencjalnych konkurentów do tronu i uniknął rozbicia państwa na mniejsze księstwa. Po usunięciu rywali Chrobry objął kontrolę nad administracją, drużyną książęcą i skarbem państwowym, co pozwoliło mu wzmocnić swoją pozycję. W końcu, choć wygnanie Ody mogło wywołać niezadowolenie w Niemczech, Bolesław szybko zyskał poparcie lokalnych elit, które sprzeciwiały się ewentualnemu podziałowi kraju. Dzięki tym działaniom nowy książę Polski zdołał w krótkim czasie skonsolidować swoją władzę i uchronić państwo przed rozdrobnieniem, co było kluczowe dla dalszego rozwoju kraju.

WYDAWNICTWO PETRUS

1.4. Początki panowania – umacnianie władzy

Objęcie tronu przez Bolesława Chrobrego nie oznaczało końca wyzwań – nowy książę musiał od samego początku zmagać się z problemami politycznymi, zarówno wewnętrznymi, jak i zewnętrznymi. Chrobry musiał zdobyć lojalność możnowładztwa i duchowieństwa, które odgrywało coraz większą rolę w państwie. Dążył do utrzymania granic Polski i dalszego rozwijania chrześcijańskich struktur w kraju. Wygnanie Ody mogło wpłynąć na stosunki z Niemcami, dlatego Bolesław musiał ostrożnie prowadzić dyplomację, aby nie sprowokować cesarza do interwencji. Jego pierwsze lata panowania były okresem konsolidacji władzy, ale także przygotowań

do dalszej ekspansji i umocnienia pozycji Polski na arenie międzynarodowej.

1.5. Dziedzictwo Mieszka I i wyzwania dla Bolesława

Mieszko I pozostawił Bolesławowi Chrobremu silne, choć wciąż młode i nie do końca ustabilizowane państwo. Władza Piastów obejmowała rozległe terytoria, ale wymagała dalszego wzmocnienia, zarówno pod względem administracyjnym, jak i militarnym.

Najważniejsze wyzwania, przed którymi stanął Bolesław, to:

- Utrzymanie jedności państwa – zapobieżenie ewentualnym buntom możnowładców lub ambicjom synów Ody.
- Umocnienie chrześcijaństwa – dalsze wspieranie Kościoła i rozwój struktur kościelnych.
- Polityka zagraniczna – utrzymanie dobrych stosunków z cesarstwem niemieckim, Czechami i innymi sąsiadami.
- Rozwój militarny – budowa silnej armii, która pozwoliłaby na skuteczną obronę i ekspansję terytorialną.

Dzięki zdecydowanym działaniom Bolesław Chrobry nie tylko skutecznie przejął władzę, ale także stworzył podwaliny pod przyszłe sukcesy militarne i polityczne, które uczyniły go jednym z najważniejszych władców w historii Polski.

Reasumując, śmierć Mieszka I w 992 roku stworzyła potencjalne zagrożenie dla jedności państwa pol-

skiego, jednak Bolesław Chrobry szybko i skutecznie wyeliminował swoich rywali do tronu. Jego pierwsze decyzje – wygnanie Ody i jej synów oraz przejęcie pełni władzy – świadczyły o jego politycznej dojrzałości i determinacji.

Dzięki tym działaniom nie dopuścił do podziału kraju i mógł rozpocząć panowanie jako jedyny książę Polski. W kolejnych latach konsekwentnie realizował swoją wizję silnego, niezależnego państwa, które stało się jednym z najważniejszych ośrodków w Europie Środkowej.

2. Konflikty o sukcesję

Śmierć Mieszka I w 992 roku otworzyła kwestię sukcesji w państwie Piastów. Choć naturalnym spadkobiercą władzy był jego najstarszy syn, Bolesław Chrobry, nie oznaczało to, że przejęcie tronu odbyło się bez przeszkód. W ówczesnej Europie władza nie była dziedziczona automatycznie, a rywalizacja o tron wśród członków dynastii była zjawiskiem powszechnym.

W przypadku Polski konflikt sukcesyjny wynikał przede wszystkim z drugiego małżeństwa Mieszka I oraz politycznych ambicji jego drugiej żony, Ody von Haldensleben. Po śmierci Mieszka pojawiła się możliwość podziału państwa między Bolesława a jego przyrodnych braci – Mieszka, Świętopełka i Lamberta – co groziło osłabieniem młodego państwa.

2.1. Możliwe plany sukcesyjne Mieszka I

Niektóre źródła sugerują, że Mieszko I mógł planować podział państwa między wszystkich swoich synów, zgodnie z powszechną wówczas w Europie praktyką senioratu lub podziału ziem pomiędzy synów. Świadectwem takich intencji może być *Dagome Iudex* – dokument wystawiony prawdopodobnie pod koniec panowania Mieszka I, w którym oddaje on swoje państwo pod opiekę papieża. W tym akcie nie pojawia się imię Bolesława, a zamiast tego mowa jest o synach Mieszka (prawdopodobnie synach Ody), co sugeruje, że to oni mogli być przeznaczeni do sukcesji.

Dla Bolesława Chrobrego, który był pierworodnym synem i prawowitym następcą, taki podział byłby nie do zaakceptowania.

2.2. Wygnanie Ody i jej synów – eliminacja rywali

Po śmierci Mieszka I Bolesław Chrobry natychmiast podjął zdecydowane działania. Oda von Haldensleben i jej synowie zostali wygnani z kraju – Bolesław przejął pełnię władzy i nie dopuścił do podziału dziedzictwa, co nastąpiło poprzez:

- Przejęcie kontroli nad grodami i administracją – przejęcie grodów przez Bolesława oznaczało faktyczne przejęcie władzy nad państwem.
- Wsparcie możnowładców i duchowieństwa – Bolesław szybko zdobył poparcie elity państwowej, co ułatwiło mu ugruntowanie swojej pozycji. Oda wraz

z synami udała się prawdopodobnie do Niemiec, gdzie szukała wsparcia u cesarza Ottona III. Jednak niemiecki władca, choć miał bliskie relacje z Piastami, nie podjął interwencji w sprawie sukcesji, co pozwoliło Bolesławowi Chrobremu skonsolidować władzę bez większych zagrożeń zewnętrznych.

2.3. Polityczne konsekwencje konfliktu o sukcesję

Bolesław Chrobry, usuwając konkurentów do tronu, uniknął rozbicia dzielnicowego państwa, które w ówczesnej Europie było częstym zjawiskiem. Jego decyzja o przejęciu pełni władzy okazała się kluczowa dla przyszłości Polski. Polska nie została podzielona między braci, co pozwoliło na dalszy rozwój scentralizowanej władzy. Bolesław umocnił swoją pozycję jako jedyny władca, eliminując potencjalnych pretendentów do tronu. Poprzez zdecydowane działania Chrobry dał wyraźny sygnał, że jego rządy będą silne i niezależne.

2.4. Możliwe reakcje Niemiec i Czech

Chociaż cesarz niemiecki Otton III nie zainterweniował bezpośrednio w sprawę sukcesji, możliwe było zagrożenie z zewnątrz. Niemcy i Czechy mogły wykorzystać spory dynastyczne w Polsce do swoich własnych celów. Cesarstwo niemieckie mogło poprzeć synów Ody, jeśli uznałoby to za korzystne dla swoich interesów. Jednak Otton III, który dążył do współpracy z Polską, nie zdecydował się na taki krok. Czechy mogły próbować

osadzić na tronie innego pretendenta, aby osłabić państwo Piastów. Bolesław jednak skutecznie zabezpieczył swoją władzę i uniemożliwił takie działania. Dzięki sprawnej polityce wewnętrznej Chrobry uniknął interwencji zewnętrznych, co pozwoliło mu na szybkie i skuteczne przejście władzy.

2.5. Sukcesja jako fundament późniejszych rządów

Rozstrzygnięcie konfliktu o sukcesję na korzyść Bolesława Chrobrego miało ogromne znaczenie dla jego przyszłej polityki. Dzięki eliminacji rywali mógł skupić się na dalszym umacnianiu władzy i ekspansji państwa polskiego. W kolejnych latach Bolesław prowadził dynamiczną politykę zagraniczną, uczestnicząc w zjeździe gnieźnieńskim (1000 r.), rywalizując z cesarstwem niemieckim oraz organizując wyprawy wojenne na Ruś Kijowską i Pomorze. Dzięki zdecydowanemu przejściu władzy po śmierci ojca, Bolesław Chrobry stworzył podwaliny pod przyszłe sukcesy i wzmocnił autorytet polskiej monarchii.

Reasumując, konflikt o sukcesję po śmierci Mieszka I był kluczowym momentem w historii Polski. Bolesław Chrobry musiał zmierzyć się z zagrożeniem ze strony swojej macochy Ody i jej synów, którzy mogli doprowadzić do podziału kraju. Jego szybkie i zdecydowane działania, czyli wygnanie rywali, przejście kontroli nad administracją i zdobycie poparcia elit – pozwoliły mu na utrzymanie jedności państwa i objęcie pełnej władzy. Dzięki temu Polska uniknęła rozbicia dzielnicowego.

wego, a Chrobry mógł skoncentrować się na dalszym umacnianiu swojej pozycji na arenie międzynarodowej. W konsekwencji jego panowanie stało się okresem intensywnego rozwoju i ekspansji państwa Piastów, co miało trwałe znaczenie dla kształtowania się przyszłej monarchii polskiej.

WYDAWNICTWO

PETRUS

IV

Polska w Czasach Bolesława Chrobrego

1. Struktura polityczna i społeczna kraju

Za panowania Bolesława Chrobrego (992–1025) państwo polskie było wciąż młodym organizmem politycznym, który stopniowo umacniał swoją administrację, struktury społeczne i pozycję na arenie międzynarodowej. Kontynuując dzieło swojego ojca, Mieszka I, Bolesław Chrobry rozwinął system rządów, wprowadził reformy administracyjne oraz ugruntował hierarchię społeczną opartą na feudalnych zależnościach. Jego rządy charakteryzowały się centralizacją władzy oraz ścisłą współpracą z Kościołem, który odgrywał coraz większą rolę w zarządzaniu krajem.

1.1. Ustrój polityczny – władza księcia i początki monarchii

Za panowania Bolesława Chrobrego w Polsce panował ustrój monarchiczny, w którym książę (a od 1025 roku

król) miał władzę absolutną nad państwem. Bolesław Chrobry, podobnie jak jego ojciec Mieszko I, sprawował rządy autokratyczne. Jego władza obejmowała:

- dowództwo nad armią – książę miał pełną kontrolę nad wojskiem i decydował o polityce militarnej państwa,
- zarządzanie administracją i grodami – kontrolował lokalnych namiestników oraz decydował o rozdziale ziem,
- władzę sądowniczą – jako najwyższy sędzia rozstrzygał kluczowe spory i egzekwował prawo,
- politykę zagraniczną – książę zawierał sojusze, prowadził wojny i negocjował z innymi władcami.

W 1025 roku Bolesław Chrobry koronował się na pierwszego króla Polski, co było symbolicznym przypieczętowaniem suwerenności państwa i jego niezależności od cesarstwa niemieckiego.

Państwo Piastów podzielone było na jednostki administracyjne zarządzane przez namiestników książęcych. System opierał się na grodach, które pełniły funkcje:

- obronne – stanowiły warownie broniące granic i kluczowych szlaków handlowych,
- administracyjne – w grodach rezydowali namiestnicy książęcy, którzy zarządzali okolicznymi ziemiami,
- sądowe – grody były ośrodkami wymiaru sprawiedliwości i egzekwowania władzy książęcej.

Naczelną warstwą administracyjną byli wojewodowie i kasztelanowie, którzy pełnili funkcje lokalnych zarządców i dowódców wojskowych.

1.2. Struktura społeczna – podziały i hierarchia

Spółeczeństwo Polski za czasów Bolesława Chrobrego miało charakter hierarchiczny, a podział opierał się na kryteriach majątkowych i zależności wobec władcy. Na szczycie struktury społecznej stał książę (król), który posiadał absolutną władzę. Jego najbliżsi doradcy to:

- wojewoda (palatyn) – najważniejszy urzędnik zarządzający krajem w imieniu władcy,
- kasztelanowie – zarządcy grodów, podlegający książęcej administracji,
- drużyna książęca – elitarna grupa wojowników będących na bezpośredniej służbie władcy.

Możnowładcy byli elitą społeczną, posiadającą duże majątki ziemskie i odgrywającą kluczową rolę w administracji państwowej. Wojowie stanowili elitę wojskową – byli dobrze wyszkolonymi żołnierzami, lojalnymi wobec księcia, za co otrzymywali ziemie lub wynagrodzenie w postaci darów i łupów wojennych. W końcu wolni kmiecie jako podstawowa warstwa społeczeństwa. Była to najliczniejsza grupa: wolni chłopci, którzy uprawiali ziemię i byli zobowiązani do płacenia danin oraz pełnienia określonych posług na rzecz władcy. Część kmieci mogła również służyć w wojsku jako lekka piechota.

Oprócz wolnych chłopów w społeczeństwie funkcjonowali również ludzie zależni, którzy pracowali na ziemiach możnowładców lub Kościoła w zamian za ochronę i dostęp do zasobów. Niewolnicy, choć nieliczni, byli obecni w Polsce i często wykorzystywano ich do pracy fizycznej, a czasem sprzedawano na rynkach Europy.

1.3. Rola Kościoła w strukturze państwa

Za panowania Bolesława Chrobrego Kościół katolicki odgrywał coraz większą rolę w administracji i organizacji życia społecznego. Bolesław wspierał rozwój organizacji kościelnej, czego wyrazem było utworzenie archidiecezji w Gnieźnie w 1000 roku podczas zjazdu gnieźnieńskiego. Kościół zyskał też wpływy w rządzeniu państwem, pełniąc funkcję doradczą przy władcy i zarządzając ziemiami należącymi do instytucji kościelnych, a duchowni odgrywali kluczową rolę w edukacji i administracji, ponieważ byli jedną z nielicznych grup społecznych piśmiennych, co czyniło ich niezbędnymi w dyplomacji i prowadzeniu dokumentacji państwowej.

Kościół miał również istotne znaczenie jako narzędzie legitymizacji władzy – koronacja Bolesława Chrobrego na króla w 1025 roku odbyła się zgodnie z chrześcijańskim ceremoniałem, co umocniło jego pozycję jako władcy niezależnego od cesarza niemieckiego.

1.4. Gospodarka i system podatkowy

Państwo za Bolesława Chrobrego utrzymywało się głównie dzięki daninom i posługom, które były nakładane na ludność chłopską oraz na podbite terytoria. Daniny były to obowiązkowe świadczenia w postaci płodów rolnych, bydła lub innych dóbr. Istniał też obowiązek dostarczania ludzi do wojska i udział w wyprawach wojennych. W zakresie handlu i rzemiosła dominowali kupcy, którzy zajmowali się wymianą

towarów. Silna gospodarka umożliwiała finansowanie wojska i administracji, co było kluczowe dla dalszej ekspansji państwa.

Reasumując, struktura polityczna i społeczna Polski za panowania Bolesława Chrobrego opierała się na silnej władzy monarchy, rozwiniętym systemie grodowym oraz ścisłej hierarchii społecznej. Centralizacja władzy, wzrost roli Kościoła oraz rozwój administracji umożliwiły skuteczne rządy i ekspansję terytorialną. Dzięki tym zmianom Polska za Bolesława Chrobrego stała się liczącą się siłą w Europie Środkowej i przygotowała grunt pod dalszy rozwój państwowości w późniejszych wiekach.

2. Rozwój państwa w kontekście europejskim

Panowanie Bolesława Chrobrego przypadło na okres dynamicznych zmian politycznych w Europie. Był to czas formowania się struktur feudalnych, wzrostu znaczenia monarchii chrześcijańskich oraz rywalizacji o dominację nad Europą Środkowo-Wschodnią. W tym kontekście Polska, jeszcze stosunkowo młode państwo, musiała znaleźć swoje miejsce pomiędzy potęgami takimi jak cesarstwo niemieckie, Ruś Kijowska, Węgry czy Czechy. Dzięki zręcznej polityce, zarówno militarnej, jak i dyplomatycznej, Bolesław Chrobry zdołał umocnić pozycję swojego państwa na arenie międzynarodowej.

2.1. Polska w kontekście politycznym Europy Środkowej

Władztwo Bolesława Chrobrego rozwijało się w otoczeniu kilku kluczowych graczy politycznych, których działania miały bezpośredni wpływ na sytuację w Polsce:

- Cesarstwo niemieckie – najpotężniejsze państwo w Europie Zachodniej, dominujące w polityce europejskiej i rywalizujące o wpływy w Europie Środkowej.
- Ruś Kijowska – wschodnie sąsiedztwo Polski, będące w tym czasie dobrze zorganizowanym i silnym państwem, mającym własne ambicje ekspansyjne.
- Czechy – lokalny rywal Polski, z którym Piastowie wielokrotnie toczyli wojny o Śląsk, Morawy i wpływy w Europie Środkowej.
- Węgry – monarchia, której chrystianizacja i rozwój polityczny szły równolegle z przemianami w Polsce.

2.2. Relacje z cesarstwem niemieckim – rywalizacja i sojusz

Cesarstwo niemieckie było głównym punktem odniesienia dla polityki Bolesława Chrobrego. Jego relacje z cesarstwem można podzielić na dwa etapy:

1. Wizyta cesarza Ottona III w Gnieźnie w 1000 roku, która była wydarzeniem przełomowym dla Polski. Otton III uznał niezależność Polski i jej chrześcijański charakter, nadając Bolesławowi Chrobremu tytuł *przyjaciela i współpracownika cesarstwa (amicus et socius imperii)*. Utworzono arcybiskupstwo w Gnieźnie, co uniezależ-

niło polski Kościół od niemieckiej metropolii w Magdeburgu i umocniło niezależność kraju. Bolesław też otrzymał relikwie św. Wojciecha, co podniosło prestiż Polski w świecie chrześcijańskim. Zjazd gnieźnieński był więc jednym z najważniejszych wydarzeń w historii średniowiecznej Polski – świadczył o jej rosnącym znaczeniu w Europie i dawał podstawy do dalszej niezależnej polityki.

2. Konflikt z Henrykiem II i wojny polsko-niemieckie (1002–1018). Po śmierci Ottona III w 1002 roku na tron niemiecki wstąpił Henryk II, który prowadził bardziej agresywną politykę wobec Polski. Doprowadziło to do serii wojen między Polską a cesarstwem niemieckim. Bolesław Chrobry zajął Milsko, Łużyce i Miśnię, co sprowokowało cesarza do interwencji. Walki toczyły się z przerwami do 1018 roku, kiedy to zawarto pokój w Budziszynie – jedno z największych dyplomatycznych zwycięstw Chrobrego. Na mocy traktatu Polska utrzymała Milsko i Łużyce oraz zapewniła sobie korzystne warunki pokojowe.

2.3. Polska wobec Rusi Kijowskiej – ekspansja na wschód

Ruś Kijowska była jednym z najpotężniejszych państw Europy Wschodniej, z którym Polska miała zarówno relacje dyplomatyczne, jak i militarne. W 1018 roku Bolesław Chrobry zorganizował wyprawę na Kijów, wspierając swojego szwagra Świętopełka w walce o tron kijowski. Zdobycie Kijowa było jednym z największych

militarnych sukcesów Chrobrego – przez krótki czas Polska była w stanie wpływać na losy Rusi. Jednak po kilku miesiącach panowanie Chrobrego w Kijowie zakończyło się, a Ruś wróciła pod władzę Jarosława Mądrygo.

Mimo że ekspansja na Ruś nie przyniosła trwałych zdobyczy terytorialnych, pokazała ambicje Bolesława Chrobrego i wzmocniła jego autorytet w Europie.

2.4. Relacje z Węgry i Czechami

Polska, Węgry i Czechy były trzema wschodzącymi monarchiami w Europie Środkowej, które rywalizowały o wpływy. Z Węgry Bolesław Chrobry utrzymywał dobre relacje, co pozwalało mu skoncentrować się na konfliktach z Niemcami i Czechami, Czechy bowiem były głównym rywalem Polski – w 1003 roku Bolesław na krótko przejął władzę w Pradze, jednak w 1004 roku został wypędzony przez Henryka II. Podboje Chrobrego na południu nie zakończyły się trwałym sukcesem, ale wzmocniły pozycję Polski jako państwa zdolnego do rywalizacji z sąsiadami.

2.5. Koronacja królewska (1025) – symbol suwerenności

Jednym z najważniejszych wydarzeń politycznych w kontekście międzynarodowym była koronacja Bolesława Chrobrego na króla Polski w 1025 roku. Koronacja podkreślała pełną niezależność Polski od cesarza

niemieckiego i papieżstwa. Polska stała się oficjalnie królestwem, co oznaczało jej awans do rangi równoprawnego podmiotu politycznego w Europie. Było to potwierdzenie sukcesów politycznych i militarnych Bolesława Chrobrego, który przez całe panowanie dążył do wzmocnienia pozycji Polski w Europie.

Reasumując, za panowania Bolesława Chrobrego Polska przeszła ze stanu młodego księstwa do pozycji znaczącego królestwa w Europie Środkowo-Wschodniej. Jego polityka zagraniczna i militarna wpłynęła na układ sił w regionie:

- Zyskał uznanie w cesarstwie niemieckim dzięki zjazdowi gnieźnieńskiemu i pokojowi w Budziszynie.
- Przeprowadził ekspansję na Ruś Kijowską, choć nie była ona trwała.
- Utrzymał rywalizację z Czechami i Węgrami, podkreślając aspiracje Polski w Europie Środkowej.
- Koronował się na króla Polski, co było zwieńczeniem jego politycznych i wojskowych sukcesów.

Zatem, dzięki swojej aktywnej polityce, Polska za Bolesława Chrobrego stała się liczącą się potęgą w Europie Środkowej, a jego panowanie wyznaczyło fundamenty dla przyszłego rozwoju monarchii piastowskiej.

3. Rola Kościoła i chrystianizacja

Panowanie Bolesława Chrobrego było okresem intensywnego rozwoju chrześcijaństwa w Polsce i umacniania struktur kościelnych. Co prawda, po przyjęciu chrztu przez Mieszka I w 966 roku Polska stała się częścią

chrześcijańskiej Europy i proces chrystianizacji dopiero się rozpoczynał, ale Bolesław Chrobry odegrał tu kluczową rolę w jego kontynuacji, wspierając Kościół, rozwijając administrację kościelną i wykorzystując religię jako narzędzie legitymizacji swojej władzy. Kościół stał się integralnym elementem państwa – pełnił funkcję nie tylko religijną, ale także administracyjną, edukacyjną i dyplomatyczną. Dzięki ścisłej współpracy z państwem i cesarstwem niemieckim Bolesław Chrobry umocnił pozycję Polski jako niezależnego organizmu politycznego w Europie.

3.1. Kościół jako fundament państwa

Chrześcijaństwo w Polsce pełniło kilka istotnych funkcji:

- Legitymizacja władzy – władza księcia i króla była postrzegana jako nadana przez Boga, co wzmacniało autorytet Bolesława Chrobrego.
- Integracja Polski z Europą – przyjęcie chrześcijaństwa zbliżało Polskę do zachodnich monarchii i pozwalało nawiązywać relacje dyplomatyczne.
- Organizacja administracyjna – Kościół pomagał w zarządzaniu państwem, prowadził kroniki, edukację i wspierał władcę w prowadzeniu polityki.
- Jednoczenie społeczeństwa – chrystianizacja eliminowała pogańskie praktyki i pomagała w ujednoliceniu ludności pod jednym systemem wartości.

3.2. Zjazd gnieźnieński – uniezależnienie Kościoła w Polsce

Jednym z kluczowych wydarzeń dla Kościoła w Polsce za panowania Bolesława Chrobrego był zjazd gnieźnieński w 1000 roku. Władca Niemiec, cesarz Otton III, przybył do Gniezna, by oddać hołd św. Wojciechowi, męczennikowi, który poniósł śmierć w czasie misji chrystianizacyjnej w Prusach. Spotkanie to miało kluczowe znaczenie dla przyszłości Kościoła w Polsce:

- Utworzenie arcybiskupstwa w Gnieźnie – do-tychczas Polska podlegała arcybiskupstwu w Magdeburgu, ale od 1000 roku miała własną, niezależną organizację kościelną.
- Powołanie pierwszego arcybiskupa Polski – Radzima Gudentego, który został zwierzchnikiem Kościoła w Polsce i uniezależnił go od wpływów niemieckich.
- Założenie trzech nowych biskupstw: we Wrocławiu (dla Śląska), w Krakowie (dla Małopolski) i w Kołobrzegu (dla Pomorza).

Dzięki tym decyzjom Kościół w Polsce stał się niezależny od hierarchii niemieckiej, co miało ogromne znaczenie dla umocnienia suwerenności państwa.

3.3. Św. Wojciech i jego znaczenie dla chrystianizacji

Święty Wojciech (Adalbert) odegrał kluczową rolę w procesie chrystianizacji Polski. Był czeskim biskupem, który prowadził działalność misyjną na ziemiach Prusów. W 997 roku poniósł tam męczeńską śmierć,

co uczyniło go symbolem chrystianizacji w Europie Środkowo-Wschodniej. Bolesław Chrobry wykorzystał jego postać do wzmocnienia pozycji Polski. Wykupił jego ciało od Prusów i sprowadził relikwie do Gniezna. Propagował jego kult jako świętego, co miało umocnić chrześcijaństwo w kraju. Dzięki relikwiom Wojciecha uzyskał poparcie cesarza Ottona III i papieża. Święty Wojciech stał się jednym z głównych patronów Polski, a jego kult wzmacniał rolę Kościoła w państwie Bolesława Chrobrego.

3.4. Budowa struktur kościelnych i rozwój duchowieństwa

Za panowania Bolesława Chrobrego Kościół rozwinął swoje struktury i stał się integralną częścią państwa. Władca fundował liczne świątynie i klasztory, które stały się ośrodkami życia religijnego i edukacyjnego. Książa pełnili nie tylko funkcje religijne, ale także byli doradcami księcia, nauczycielami i urzędnikami. Kościół był głównym ośrodkiem edukacji, ponieważ duchowni jako jedyni potrafili czytać i pisać. Powstawały pierwsze szkoły katedralne i klasztorne. Dzięki tym reformom Kościół stał się jednym z filarów władzy i stabilności państwa polskiego.

3.5. Chrystianizacja ludności – trudny proces

Mimo oficjalnego przyjęcia chrztu przez Mieszka I w 966 roku, w wielu regionach Polski wciąż żywe były

pogańskie wierzenia i obyczaje. Bolesław Chrobry prowadził aktywną politykę chrystianizacji, która obejmowała:

- zakładanie parafii i kościołów – co ułatwiało dostęp do duchowieństwa dla ludności wiejskiej,
- zakazywanie pogańskich praktyk – eliminacja dawnych wierzeń i obrzędów,
- wspieranie misji chrystianizacyjnych – kontynuacja działań duchowieństwa wśród pogan, zwłaszcza na Pomorzu i w Prusach.

Jednak proces chrystianizacji nie był szybki ani łatwy – ludność przyjmowała nową religię stopniowo, a w niektórych regionach nadal funkcjonowały stare wierzenia.

3.6. Relacje z papieżem – dążenie do niezależności

Kościół

Bolesław Chrobry dążył też do uniezależnienia polskiego Kościoła od wpływów niemieckich i utrzymywał dobre relacje z papieżem. Wspierał politykę papieża, co pomogło w późniejszym uzyskaniu zgody na koronację królewską. Polska stała się częścią chrześcijańskiego świata, co ułatwiało nawiązywanie sojuszy z innymi państwami europejskimi, a koronacja królewska w 1025 roku odbyła się bez zgody cesarza niemieckiego, ale najprawdopodobniej miała poparcie papieża, co potwierdzało niezależność Polski.

Reasumując, za panowania Bolesława Chrobrego Kościół katolicki stał się jednym z filarów władzy państwowej, a chrystianizacja była kluczowym procesem w in-

tegracji Polski z Europą. Zjazd gnieźnieński (1000 r.) uniezależnił polski Kościół od Niemiec i wzmocnił jego pozycję, Rozwój duchowieństwa i budowa kościołów przyczyniły się do kształtowania chrześcijańskiej tożsamości narodu. Chrystianizacja ludności była procesem długotrwałym, ale nieodwracalnym i w końcu Kościół stał się kluczowym elementem administracji i edukacji, a duchowieństwo wpływało na politykę państwa. Dzięki tym działaniom Polska umocniła swoją pozycję w chrześcijańskiej Europie, a Bolesław Chrobry stworzył fundamenty pod dalszy rozwój państwa.

WYDAWNICTWO

PETRUS

V

Polityka wewnętrzna i reformy

1. Umacnianie władzy królewskiej

Bolesław Chrobry był jednym z kluczowych władców wczesnopiastowskiej Polski, którego rządy opierały się na dążeniu do centralizacji władzy i wzmocnienia aurytetytu monarchy. Wprowadził system władzy, który zakładał ścisłą kontrolę administracyjną, silną armię, współpracę z Kościołem oraz skuteczną politykę zagraniczną. Jego koronacja na króla Polski w 1025 roku stanowiła zwieńczenie długotrwałego procesu konsolidacji władzy monarszej oraz potwierdzenie suwerenności państwa.

Jednym z pierwszych działań Bolesława Chrobrego po przejęciu władzy było usunięcie potencjalnych rywali do tronu, w tym wygnanie Ody von Haldensleben oraz jej synów, co zapobiegło podziałowi państwa. Dzięki temu uniknięto rozbitcia dzielnicowego, a je-

dynowładztwo Chrobrego pozwoliło na utrzymanie integralności państwa oraz wyeliminowanie wewnętrznej rywalizacji, która mogła osłabić pozycję monarchy. Ponadto Bolesław Chrobry dążył do ograniczenia roli możnowładztwa, utrzymując pełną kontrolę nad administracją, a także redukując wpływy możnowładców poprzez uzależnienie ich od swojej łaski i nadanych dóbr. Nagrody dla lojalnych wojów, przyznawanie im ziemi oraz innych dóbr materialnych, zacieśniały zależności między monarchą a jego poddanymi, co wzmacniało jego władzę i zapewniało silne zaplecze militarne. Dzięki tym działaniom Bolesław Chrobry zbudował silne i scentralizowane państwo, w którym to monarcha miał decydujący głos.

Rozwój administracji państwowej Bolesława Chrobrego miał na celu wzmocnienie instytucji kluczowych dla funkcjonowania monarchii. Państwo zostało zorganizowane w systemie grodowym, w którym grody pełniły funkcje zarządzające i obronne, a namiestnicy książęcy sprawowali władzę lokalną. Na czołowych stanowiskach administracyjnych znajdowali się wojewodowie i kasztelanowie, którzy odpowiadali za zarządzanie grodami, obronność oraz wymiar sprawiedliwości. Bolesław Chrobry zadbał także o stabilne zaplecze finansowe, wprowadzając system danin oraz posług, który zapewniał stałe dochody do skarbcza książęcego. Ponadto rozwinął handel i rzemiosło, wspierając rozwój miast oraz szlaków handlowych, a także zaczął bić własną monetę, co zwiększyło niezależność gospodarki Polski. Dzięki tym środkom Bolesław Chrobry uzyskał większą

kontrolę nad finansami państwa, co było niezbędne do utrzymania silnej armii oraz administracji.

Kościół stanowił istotny element władzy Bolesława Chrobrego, pełniąc funkcje nie tylko religijne, ale również administracyjne i edukacyjne. Zjazd gnieźnieński w 1000 roku, na którym utworzono arcybiskupstwo w Gnieźnie, uniezależnił Kościół polski od Niemiec, co umocniło suwerenność państwa. Ponadto kult świętego Wojciecha, męczennika, stanowił ważny element legitymacji władzy Bolesława Chrobrego. Dzięki ścisłej współpracy z duchowieństwem, Bolesław zyskał wsparcie Kościoła w zarządzaniu państwem oraz w utrzymaniu porządku administracyjnego. Kościół był także narzędziem kontrolowania ludności i upowszechniania piśmiennictwa, co miało duże znaczenie dla konsolidacji władzy królewskiej i jedności państwa.

Silna armia była jednym z fundamentów władzy Bolesława Chrobrego. Wojsko książęce, złożone z elitarnych jednostek wojskowych, oraz pospolite ruszenie, które zapewniało wsparcie ze strony chłopów i możnowładców, stanowiły podstawę jego siły militarnej. System grodowy, pełniący rolę twierdz obronnych i punktów mobilizacji, był integralnym elementem struktury militarnej państwa. Bolesław Chrobry prowadził liczne wojny, które nie tylko poszerzały granice Polski, ale także umacniały jego autorytet w kraju. Wojny z cesarstwem niemieckim (1002–1018), zakończone pokojem w Budziszynie, wyprawa na Kijów w 1018 roku oraz podboje w Czechach i na Słowacji były kluczowe dla wzrostu prestiżu Polski w Europie Środkowej.

Koronacja Bolesława Chrobrego na króla Polski w 1025 roku stanowiła kulminacyjny moment jego polityki umacniania władzy. Koronacja oznaczała pełną suwerenność Polski, uwolnienie się od zależności od cesarza niemieckiego oraz uzyskanie równorzędnej pozycji wśród innych europejskich monarchii. Było to także symboliczne zwieńczenie jego dążenia do centralizacji państwa oraz wzmocnienia autorytetu monarchii. Dzięki tym działaniom Polska stała się liczącym się państwem w Europie Środkowej.

Bolesław Chrobry skutecznie umocnił władzę królewską, eliminując rywali, rozbudowując administrację, współpracując z Kościołem, utrzymując silną armię oraz prowadząc ekspansywną politykę zagraniczną. Koronacja królewska potwierdziła suwerenność Polski, a jego polityka stworzyła fundamenty dla przyszłych rządów Piastów oraz umocniła pozycję Polski na arenie międzynarodowej.

2. Organizacja administracyjna państwa

Za panowania Bolesława Chrobrego państwo polskie przeszło istotne zmiany administracyjne, które miały na celu umocnienie władzy monarszej, zwiększenie efektywności zarządzania terytorium oraz usprawnienie funkcjonowania struktur wojskowych i fiskalnych. Władca, kontynuując dzieło Mieszka I, dążył do centralizacji władzy oraz ujednolicenia systemu zarządzania, co było kluczowe w obliczu ekspansywnej polityki zagranicznej i rosnącego znaczenia Polski na arenie międzynarodowej.

Podstawą organizacji administracyjnej kraju był rozbudowany system grodowy, który pełnił funkcję zarówno militarną, jak i administracyjną. Grody, czyli ufortyfikowane ośrodki, były rozmieszczone strategicznie na obszarze całego państwa i stanowiły kluczowe punkty władzy książęcej. Były one nie tylko centrami obronnymi, ale także siedzibami lokalnych namiestników, którzy w imieniu władcy zarządzali podległymi im ziemiami. Do ich obowiązków należało egzekwowanie prawa, pobór danin oraz organizacja pospolitego ruszenia w przypadku zagrożenia zewnętrznego. Każdy gród posiadał odpowiednią infrastrukturę, w tym magazyny na zapasy żywności, koszary dla wojsk, a także świątynie lub kaplice, co świadczyło o ich wielofunkcyjności.

Administracja centralna była skupiona wokół osoby monarchy, który sprawował najwyższą władzę w państwie i kontrolował wszystkie aspekty zarządzania. Bolesław Chrobry, jako silny i autorytarny władca, dążył do scentralizowania aparatu administracyjnego, ograniczając wpływy lokalnych możnowładców i umacniając swoją kontrolę nad strukturami władzy. Istotnym elementem administracji był wojewoda (palatyn), będący jednym z najważniejszych urzędników państwowych. Pełnił on funkcję zarządcy dworu książęcego, miał kompetencje sądowe i wojskowe, a także nadzorował egzekwowanie rozkazów władcy. Jego pozycja była szczególnie istotna w kontekście utrzymania porządku wewnętrznego oraz zarządzania skarbcem.

Na poziomie lokalnym administrację sprawowali kasztelanowie, którzy byli bezpośrednimi przedstawicie-

lami księcia i rezydowali w grodach. Ich głównym zadaniem było egzekwowanie prawa, kontrola nad lokalnymi oddziałami wojskowymi oraz nadzór nad poborem podatków i świadczeń na rzecz władcy. Byli oni również odpowiedzialni za organizację wypraw wojennych oraz mobilizację ludności w przypadku konfliktów zbrojnych. Dzięki rozbudowanemu systemowi kasztelanii Bolesław Chrobry mógł efektywnie zarządzać dużym terytorium, utrzymując jednocześnie silną kontrolę nad poddanymi.

Integralnym elementem administracji była także hierarchia kościelna, która pełniła nie tylko funkcję religijną, ale również administracyjną i edukacyjną. Po zjeździe gnieźnieńskim w 1000 roku Polska uzyskała niezależną organizację kościelną, co oznaczało utworzenie arcybiskupstwa w Gnieźnie oraz biskupstw w Krakowie, Wrocławiu i Kołobrzegu. Duchowieństwo pełniło ważną rolę w aparacie administracyjnym, ponieważ wielu duchownych było piśmiennych i potrafiło prowadzić dokumentację, co czyniło ich niezbędnymi w kancelarii książęcej. Kościół odgrywał także kluczową rolę w poborze świadczeń na rzecz państwa, ponieważ daniny kościelne stanowiły istotny element dochodów skarbu państwa.

System fiskalny państwa Bolesława Chrobrego opierał się na daninach i posługach, które były obowiązkiem ludności wolnej i zależnej. Władca egzekwował świadczenia w postaci płodów rolnych, bydła, miodu, futer i innych dóbr, które były magazynowane w grodach i wykorzystywane na potrzeby dworu oraz wojska.

Oprócz danin powszechną praktyką było świadczenie posług wojskowych, co oznaczało, że część ludności zobowiązana była do służby zbrojnej w czasie wojen. Świadczenia te były organizowane na zasadzie systemu drużynowego – wojowie, którzy pozostawali w bezpośredniej służbie księcia, otrzymywali wynagrodzenie w postaci nadanych im ziem lub udziału w łupach wojennych.

Ważnym aspektem organizacji administracyjnej było także zarządzanie polityką zagraniczną. Bolesław Chrobry prowadził aktywną dyplomację, utrzymując relacje z cesarstwem niemieckim, papieżstwem oraz sąsiednimi władcami Europy Środkowo-Wschodniej. W tym celu na jego dworze funkcjonowała kancelaria książęca, w której sporządzano dokumenty, prowadzono korespondencję dyplomatyczną oraz opracowywano strategię polityczne. Obok kancelarii funkcjonowali wyspecjalizowani posłowie i emisariusze, którzy podróżowali do innych dworów, negocjując sojusze i warunki traktatów.

Rozbudowany system administracyjny, który rozwijał Bolesław Chrobry, był dostosowany do potrzeb państwa ekspansywnego i dynamicznie rozwijającego się. Dzięki centralizacji władzy oraz skutecznemu zarządzaniu terytorium udało mu się stworzyć podstawy dla przyszłych rządów Piastów. Wzmocnienie pozycji monarchy, efektywne zarządzanie ziemiami poprzez sieć grodów, sprawny aparat fiskalny oraz ścisła współpraca z Kościołem sprawiły, że państwo polskie w okresie jego panowania osiągnęło wysoki poziom organizacji i stabilności. Procesy administracyjne zapoczątkowane przez

Bolesława Chrobrego były kontynuowane przez jego następców, kształtując model monarchii wczesnośredniowiecznej, w której władza centralna miała kluczowe znaczenie dla dalszego rozwoju państwowości.

3. Rozwój gospodarki i wojskowości

Za panowania Bolesława Chrobrego Polska przeszła istotne zmiany zarówno w sferze gospodarczej, jak i wojskowej, co było wynikiem dążenia do wzmocnienia państwa oraz prowadzenia ekspansywnej polityki zagranicznej. Władca kontynuował procesy zapoczątkowane przez Mieszka I, jednocześnie wprowadzając reformy, które miały na celu zwiększenie dochodów państwa, rozwój infrastruktury oraz stworzenie silnej i dobrze zorganizowanej armii. Wzrost gospodarczy i rozwój wojskowości były ze sobą ściśle powiązane, ponieważ stabilność ekonomiczna pozwalała na utrzymanie licznej i dobrze wyposażonej armii, niezbędnej do prowadzenia skutecznych działań militarnych.

3.1. Rozwój gospodarki

Podstawą gospodarki w państwie Bolesława Chrobrego było rolnictwo, które dostarczało żywność dla ludności oraz stanowiło główne źródło dochodów państwowych. Uprawiano głównie zboża, takie jak pszenica, żyto i jęczmień, a także rośliny strączkowe i warzywa. Wzrost produkcji rolnej był możliwy dzięki wprowadzeniu bardziej efektywnych metod uprawy oraz stopniowemu

zagospodarowywaniu nowych terenów. Istotną rolę w gospodarce odgrywała także hodowla zwierząt, zwłaszcza bydła, trzody chlewnej i koni, które były niezbędne zarówno w rolnictwie, jak i w wojskowości.

Obok rolnictwa ważnym sektorem gospodarki było rzemiosło, które rozwijało się w grodach i osadach handlowych. Warsztaty rzemieślnicze dostarczały uzbrojenie, narzędzia rolnicze, wyroby z metalu, drewna i gliny. Szczególnie istotne było kowalstwo, które odpowiadało za produkcję broni i pancerzy, niezbędnych dla wojska. Rozwój rzemiosła przyczyniał się do zwiększenia wymiany towarowej, a powstające targowiska umożliwiały handel zarówno wewnętrzny, jak i międzynarodowy.

Handel odgrywał coraz większą rolę w gospodarce Polski, a Bolesław Chrobry dążył do zwiększenia jego znaczenia poprzez rozwój szlaków handlowych oraz zapewnienie bezpieczeństwa kupcom. Polska znajdowała się na przecięciu ważnych szlaków handlowych łączących Europę Zachodnią z Rusią Kijowską i Bizancjum. Przez terytorium państwa Piastów przepływały towary takie jak sól, futra, bursztyn, wyroby metalowe, tkaniny oraz konie. Władca dbał o rozwój miast i osad handlowych, które stawały się ośrodkami wymiany towarowej.

System podatkowy, który rozwinął Bolesław Chrobry, opierał się na daninach i świadczeniach nakładanych na ludność wiejską oraz podległe terytoria. Pobór danin obejmował produkty rolne, skóry, futra, miód i inne towary. Istotną rolę odgrywały także opłaty celne nakładane na kupców oraz daniny kościelne, które wzmacniały dochody państwa. Dzięki efektywnemu

systemowi fiskalnemu władca miał środki na utrzymanie drużyny książęcej, administracji i organizowanie wypraw wojennych.

3.2. Rozwój wojskowości

Władza Bolesława Chrobrego opierała się na silnej i dobrze zorganizowanej armii, która była kluczowym narzędziem prowadzenia polityki wewnętrznej i zagranicznej. Państwo Piastów, otoczone przez potężnych sąsiadów, musiało dysponować liczną i dobrze wyposażoną armią, zdolną zarówno do obrony granic, jak i ekspansji terytorialnej.

Trzon wojska stanowiła drużyna książęca, będąca elitarną formacją złożoną z zawodowych wojowników, lojalnych wobec władcy. Drużynnicy byli dobrze uzbrojeni – posiadali miecze, topory, włócznie, tarcze oraz pancerze kolcze lub lamelkowe. W zamian za służbę otrzymywali wynagrodzenie w postaci nadanych ziem lub udziału w łupach wojennych zdobytych podczas kampanii militarnych.

Obok drużyny książęcej istotną część armii stanowiło pospolite ruszenie, złożone z wolnych kmieci, którzy w czasie wojny byli zobowiązani do udziału w wyprawach wojennych. Każdy kmiotek musiał stawić się na wezwanie władcy, przynosząc podstawowe uzbrojenie, które obejmowało włócznie, łuki i topory. Choć pospolite ruszenie nie dorównywało drużynie książęcej pod względem wyszkolenia i wyposażenia, stanowiło znaczącą siłę w kampaniach wojennych.

Bolesław Chrobry rozbudował także system fortyfikacji, wzmacniając sieć grodów obronnych, które pełniły funkcję zarówno militarną, jak i administracyjną. Grody były budowane w strategicznych punktach kraju, co pozwalało na skuteczną obronę granic i szybkie mobilizowanie wojsk. Każdy gród posiadał załogę wojskową oraz magazyny broni i żywności, co umożliwiało prowadzenie długotrwałej obrony w przypadku oblężenia.

Armia Bolesława Chrobrego uczestniczyła w licznych kampaniach wojennych, które miały na celu rozszerzenie terytorium Polski oraz umocnienie jej pozycji w Europie. Władca prowadził walki z cesarstwem niemieckim, czego kulminacją był pokój w Budziszynie (1018), który potwierdził zdobycze terytorialne Polski. Ponadto przeprowadził wyprawę na Kijów (1018), zdobywając miasto i tymczasowo podporządkowując Ruś Kijowską polskiemu wpływom. Kampanie te nie tylko umocniły autorytet Bolesława Chrobrego, ale także przyczyniły się do wzrostu prestiżu Polski na arenie międzynarodowej.

Ważnym elementem rozwoju wojskowości było także wprowadzenie nowych technik walki i organizacji armii. Bolesław Chrobry korzystał z doświadczeń zachodnich, co przejawiało się w stosowaniu nowoczesnych metod oblężniczych oraz wykorzystywaniu ciężkiej jazdy, która odgrywała coraz większą rolę w bitwach. Rozwój wojskowości wiązał się również z produkcją uzbrojenia – w państwie Piastów funkcjonowały warsztaty kowalskie, w których wytwarzano broń i zbroje dla wojowników.

Podsumowując, rozwój gospodarki i wojskowości za panowania Bolesława Chrobrego był kluczowym czynnikiem umacniania państwa polskiego. Sprawnie funkcjonujący system danin i świadczeń umożliwił finansowanie armii, która stała się jednym z najważniejszych narzędzi ekspansji terytorialnej i utrzymania władzy. Rozwój rolnictwa, rzemiosła i handlu przyczynił się do wzrostu dochodów państwa, natomiast modernizacja wojska pozwoliła na skuteczną obronę granic i prowadzenie kampanii wojennych. Dzięki tym działaniom Polska stała się jednym z kluczowych ośrodków politycznych w Europie Środkowej, a Bolesław Chrobry zapisał się w historii jako władca, który stworzył solidne fundamenty dla dalszego rozwoju państwowości piastowskiej.

WYDAWNICTWO

PETRUS

VI

Ekspansja i wojny

1. Podboje i rozszerzenie granic

Panowanie Bolesława Chrobrego (992–1025) było okresem intensywnych działań militarnych, które miały na celu umocnienie pozycji Polski na arenie międzynarodowej, poszerzenie jej granic oraz wzmocnienie wpływów dynastii Piastów w Europie Środkowo-Wschodniej. Władca, korzystając zarówno z umiejętności strategicznych, jak i korzystnej sytuacji politycznej, prowadził kampanie wojenne przeciw cesarstwu niemieckiemu, Czechom oraz Rusi Kijowskiej. Dzięki jego działaniom Polska stała się jednym z najważniejszych ośrodków politycznych w regionie, a jej terytorium znacznie się powiększyło, choć nie wszystkie zdobycze udało się utrzymać na dłużej.

1.1. Podboje na zachodzie – wojny z cesarstwem niemieckim i zdobycie Miłska oraz Łużyce

Najważniejszym rywalem politycznym Bolesława Chrobrego na zachodzie było cesarstwo niemieckie, które po śmierci Ottona III w 1002 roku weszło w nową fazę polityki wobec Polski. Nowy cesarz, Henryk II, przyjął bardziej agresywne podejście wobec państwa Piastów, co doprowadziło do serii konfliktów zbrojnych. Bolesław Chrobry, wykorzystując osłabienie cesarstwa po śmierci Ottona III, w 1002 roku zajął Miłsko, Łużyce i Miśnię, ziemie leżące na pograniczu Polski i Niemiec.

Podboje te stały się przyczyną otwartej wojny polsko-niemieckiej w latach 1003–1018. Walki przebiegały z różnym skutkiem, a kolejne kampanie wojenne nie przynosiły rozstrzygnięcia na korzyść żadnej ze stron. Dopiero w 1018 roku, po latach zmagania, zawarto pokój w Budziszynie, na mocy którego Bolesław Chrobry utrzymał Miłsko i Łużyce, co stanowiło ogromny sukces dyplomatyczny i militarny. Była to jedna z niewielu sytuacji, w których Polska uzyskała trwałe nabytki terytorialne kosztem cesarstwa niemieckiego.

1.2. Podboje na południu – interwencja w Czechach i krótkotrwała kontrola nad Pragą

Drugim kluczowym kierunkiem ekspansji Bolesława Chrobrego były Czechy. Polska i Czechy od lat rywalizowały o dominację w Europie Środkowej, a władca Polski dążył do podporządkowania ziem czeskich pod

swoją władzę. W 1003 roku, korzystając z wewnętrznych konfliktów dynastycznych w Czechach, Bolesław Chrobry zajął Pragę i ogłosił się księciem Czech. W krótkim czasie podporządkował sobie także Morawy i Słowację, tworząc tymczasowe piastowskie panowanie nad całym obszarem Czech.

Jego rządy w Czechach nie trwały jednak długo. Już w 1004 roku Henryk II, dążąc do ograniczenia wpływów Polski w regionie, wsparł czeskich Przemysłidów, co doprowadziło do buntu przeciw polskiemu panowaniu. W wyniku interwencji cesarza wojska niemieckie i czeskie odbiły Pragę, zmuszając Bolesława do wycofania się z Czech. Mimo porażki ta kampania pokazała, że Polska miała aspiracje do dominacji w Europie Środkowej i była w stanie rywalizować z cesarstwem niemieckim oraz Czechami o kontrolę nad tym obszarem.

1.3. Podboje na wschodzie – wyprawa na Kijów w 1018 roku

Najbardziej spektakularnym sukcesem militarnym Bolesława Chrobrego była wyprawa na Kijów w 1018 roku. Konflikt z Rusią Kijowską miał zarówno podłoże dynastyczne, jak i strategiczne. Książę Bolesław wsparł swojego szwagra Świętopełka, który walczył o tron kijowski z Jarosławem Mądrym.

W ramach tej kampanii Bolesław Chrobry wyruszył na wschód na czele silnej armii, w której skład wchodził zarówno wojowie piastowscy, jak i posiłki niemieckie oraz węgierskie. W decydującej bitwie nad Bugiem

w 1018 roku armia polska odniosła zwycięstwo nad wojskami Jarosława Mądrygo, co umożliwiło zdobycie Kijowa.

Zajęcie Kijowa miało ogromne znaczenie polityczne i propagandowe. Bolesław Chrobry wkroczył do miasta jako zwycięski władca, umacniając swoją pozycję jako jednego z najpotężniejszych monarchów Europy Środkowo-Wschodniej. Według późniejszych przekazów miał nawet uderzyć swoim mieczem w Złotą Bramę Kijowa, co było symbolicznym gestem jego dominacji nad tym miastem.

Mimo spektakularnego sukcesu Polska nie była w stanie utrzymać długotrwałej kontroli nad Kijowem. Wkrótce po wycofaniu się wojsk Bolesława, Jarosław Mądry odzyskał władzę nad Rusią, a polskie wpływy na wschodzie osłabły. Niemniej wyprawa kijowska umocniła prestiż Bolesława Chrobrego i pokazała, że Polska była zdolna do prowadzenia ambitnej polityki ekspansyjnej również na wschodzie.

1.4. Podboje na północy – próby podporządkowania Pomorza

Bolesław Chrobry kontynuował także politykę swojego ojca Mieszka I w kierunku północnym, dążąc do pełnego podporządkowania Pomorza. Choć Pomorze Wschodnie znajdowało się w orbicie wpływów Piastów, to Pomorze Zachodnie wciąż utrzymywało dużą niezależność i było trudno kontrolowalne ze względu na silną gospodarkę opartą na handlu morskim.

Polskie wyprawy na Pomorze miały na celu podporządkowanie lokalnych plemion oraz umocnienie wpływów chrześcijańskich w tym regionie. Bolesław Chrobry prowadził wyprawy wojenne przeciwko Pomorzanom, ale jego panowanie nad tym obszarem miało charakter tymczasowy. Po jego śmierci wpływy Piastów na Pomorzu uległy osłabieniu, a region ten w kolejnych latach ponownie stał się niezależny.

Reasumując, podboje Bolesława Chrobrego miały ogromne znaczenie dla rozwoju państwa polskiego i jego pozycji na arenie międzynarodowej. Dzięki jego ambitnej polityce ekspansyjnej Polska umocniła swoje granice na zachodzie, zdobywając Miłsko i Łużyce w wyniku konfliktu z cesarstwem niemieckim. Mimo krótkotrwałej kontroli nad Czechami władca pokazał, że państwo Piastów jest zdolne do rywalizacji o dominację w Europie Środkowej. Wyprawa na Kijów była jednym z największych sukcesów militarnych, podkreślającym ambicje polskiego władcy w regionie Europy Wschodniej.

Choć nie wszystkie zdobycze terytorialne udało się utrzymać, panowanie Bolesława Chrobrego było okresem, w którym Polska stała się znaczącą potęgą militarną, polityczną i gospodarczą w Europie Środkowej. Jego podboje stworzyły podwaliny pod dalszy rozwój państwa polskiego i ugruntowały jego pozycję jako suwerennej monarchii, co zostało przypieczętowane koronacją królewską w 1025 roku.

2. Wojny z Niemcami i cesarzem Henrykiem II

Wojny Bolesława Chrobrego z cesarstwem niemieckim, trwające w latach 1002–1018, były kluczowym konfliktem w historii wczesnej Polski. Ich przyczyną była zarówno rywalizacja o ziemie na pograniczu polsko-niemieckim, jak i zmiana polityki cesarskiej po śmierci Ottona III. O ile za życia Ottona III relacje między Polską a Niemcami były przyjazne, a Bolesław Chrobry był traktowany jako sojusznik cesarza, to po jego śmierci w 1002 roku nowy władca, Henryk II, zmienił kurs i dążył do ograniczenia rosnącej potęgi Piastów.

Henryk II, koronowany na cesarza w 1014 roku, był zwolennikiem silnej władzy centralnej i podporządkowania sobie sąsiadujących państw. Jego polityka była wyraźnie antypiastowska i miała na celu osłabienie pozycji Bolesława Chrobrego. Polska natomiast, korzystając z osłabienia cesarstwa po śmierci Ottona III, dążyła do rozszerzenia swoich granic na zachód i południe, co prowadziło do nieuniknionego starcia między oboma władcami.

2.1. Przyczyny konfliktu i początek wojen (1002–1003)

Bezpośrednią przyczyną wybuchu wojny był konflikt o terytoria przygraniczne – Miłsko, Łużyce i Miśnię. W 1002 roku, po śmierci Ottona III, Bolesław Chrobry wykorzystał wewnętrzne zamieszanie w Niemczech i zajął Miłsko oraz Łużyce, ziemie należące wcześniej do cesarstwa. Dodatkowo przejął kontrolę nad Miśnią,

jednak jej utrzymanie okazało się trudniejsze ze względu na interwencję Henryka II.

W tym samym czasie Bolesław Chrobry aktywnie włączył się w wewnętrzne konflikty dynastyczne w Czechach. W 1003 roku wspomógł Bolesława III Rudego w odzyskaniu tronu praskiego, ale wkrótce sam przejął władzę nad Czechami, włączając ten kraj do swojego państwa. Jego panowanie w Czechach nie trwało jednak długo, gdyż w 1004 roku Henryk II, dążąc do osłabienia pozycji Piastów, zorganizował wyprawę zbrojną i wsparł Przemyślidów, wypędzając wojska polskie z Pragi.

2.2. Główne fazy wojen polsko-niemieckich (1004–1018)

Konflikt polsko-niemiecki można podzielić na trzy główne etapy:

I faza: wojna o Czechy i Miśnię (1004–1005)

Po odbiciu Pragi przez Henryka II w 1004 roku wojna wkroczyła w kolejną fazę. Cesarz poprowadził kampanię wojenną przeciw Polsce, której celem było odzyskanie kontroli nad Miłskiem i Łużycami. Niemieckie wojska wspierane przez Czechów i Wietów najechały ziemie polskie i dotarły aż do Poznania. W wyniku działań wojennych Bolesław Chrobry został zmuszony do zawarcia pokoju w 1005 roku, na mocy którego utracił kontrolę nad Czechami i Miśnią. Jednak wojna nie zakończyła się definitywnie, a Bolesław Chrobry nie zamierzał rezygnować ze swoich zdobyczy.

II faza: kontrofensywa polska i kolejny pokój (1007–1013)

W 1007 roku wojna wybuchła ponownie, gdy Bolesław Chrobry postanowił odzyskać Miłsko i Łużycę. Jego wojska uderzyły na te tereny i w krótkim czasie ponownie przyłączyły je do Polski. Henryk II próbował odpowiedzieć militarnie, ale zaangażowanie cesarza w konflikty w Italii osłabiło jego zdolności do prowadzenia wojny na wschodzie.

W 1013 roku zawarto pokój w Merseburgu, na mocy którego Polska miała zatrzymać zdobyte tereny jako lenno cesarskie, co oznaczało formalne uzależnienie od Henryka II. Bolesław Chrobry nie był jednak skłonny do uznania zwierzchnictwa cesarza, co wkrótce doprowadziło do kolejnej rundy walk.

III faza: decydujące starcie i pokój w Budziszynie (1015–1018)

Ostatnia faza wojny rozpoczęła się w 1015 roku, kiedy Henryk II ponownie zaatakował Polskę. Niemieckie wojska, wspierane przez Czechów i Wieletoń, wkroczyły do Polski, ale napotkały silny opór. Polska armia skutecznie broniła granic, a cesarskie wojska nie zdołały zdobyć strategicznych punktów, takich jak Głogów i Niemcza.

Kulminacyjnym momentem konfliktu była kampania 1017 roku, kiedy to Henryk II ponownie najechał Polskę, oblegając Niemczę. Obrona grodu zakończyła się sukcesem Polaków, co ostatecznie doprowadziło do negocjacji pokojowych.

W 1018 roku, po latach zmagania, zawarto pokój w Budziszynie, który był wielkim sukcesem Bolesława Chrobrego. Na jego mocy:

- Polska zatrzymała Miłsko i Łużyce, które stały się częścią państwa Piastów,
- cesarz uznał suwerenność Polski nad tymi terytoriami,
- obie strony zobowiązały się do pokoju i wzajemnego uznania granic.

2.3. Znaczenie wojen z Niemcami

Wojny polsko-niemieckie miały ogromne znaczenie dla kształtowania pozycji Polski w Europie. Po raz pierwszy w historii Polska prowadziła długotrwały konflikt z cesarstwem niemieckim i zdołała zakończyć go na korzystnych warunkach. Pokój w Budziszynie był dowodem na to, że Polska mogła skutecznie rywalizować z jednym z największych mocarstw ówczesnej Europy. Zwycęstwo Bolesława Chrobrego w wojnie z Henrykiem II miało zaś kilka kluczowych konsekwencji:

- Utrwalenie granic zachodnich – Miłsko i Łużyce pozostały w granicach Polski, co poszerzyło jej terytorium i zwiększyło strategiczne znaczenie.
- Umocnienie pozycji Polski na arenie międzynarodowej – Polska została uznana za równorzędnego partnera w relacjach z cesarstwem niemieckim.
- Wzrost autorytetu Bolesława Chrobrego – sukcesy militarne umocniły jego pozycję w Europie i wśród poddanych.
- Przygotowanie do wyprawy na Kijów – po zakończeniu konfliktu z Niemcami władca mógł skupić się na ekspansji na wschód.

Podsumowując, wojny z cesarstwem niemieckim były jednym z najważniejszych wyzwań w panowaniu Bolesława Chrobrego. Dzięki determinacji, umiejętnościom wojskowym oraz skutecznej strategii dyplomatycznej udało mu się obronić i nawet rozszerzyć granice państwa, co przyczyniło się do jego koronacji królewskiej w 1025 roku. Konflikty te pokazały, że Polska jest zdolna do skutecznej rywalizacji z największymi mocarstwami ówczesnej Europy.

3. Konflikty z Rusią Kijowską i Czechami

Panowanie Bolesława Chrobrego, jak widać, naznaczone było licznymi konfliktami z sąsiednimi państwami, w tym z Rusią Kijowską i Czechami. Oba te państwa stanowiły dla Polski zarówno rywali politycznych, jak i potencjalnych sojuszników, zależnie od okoliczności geopolitycznych. Władca Piastów nieustannie dążył do rozszerzenia swoich wpływów na tereny Europy Środkowo-Wschodniej, co prowadziło do starć o ziemie oraz dominację w regionie. Jego działania na wschodzie i południu miały charakter zarówno ekspansji terytorialnej, jak i interwencji dynastycznych, które wpisywały się w ówczesną politykę monarchii europejskich.

Konflikt z Rusią Kijowską był jednym z najważniejszych epizodów polityki zagranicznej Bolesława Chrobrego. Ruś, rządzona przez dynastię Rurykowiczów, była potężnym państwem o rozwiniętych strukturach administracyjnych i gospodarczych. Relacje między Polską a Rusią układały się różnie, zależnie od sytuacji

politycznej. Kluczowym momentem stała się wyprawa Bolesława Chrobrego na Kijów w 1018 roku, która stanowiła część szerszego konfliktu o sukcesję na tronie kijowskim. Po śmierci księcia Włodzimierza Wielkiego w 1015 roku w państwie Rurykowiczów wybuchła wojna domowa, w której walczyli o władzę synowie zmarłego władcy. Bolesław Chrobry popierając swojego szwagra Świętopelka, który rywalizował z Jarosławem Mądrym o kontrolę nad Rusią, wyruszył na wschód na czele silnej armii, w której znajdowali się wojowie piastowscy oraz posiłki niemieckie i węgierskie. W decydującej bitwie nad Bugiem wojska polskie rozgromiły armię Jarosława Mądrego, co umożliwiło zajęcie Kijowa.

Zdobycie Kijowa było jednym z największych sukcesów militarnych Bolesława Chrobrego.

Równolegle do konfliktu z Rusią Kijowską Bolesław Chrobry, jak wspomnieliśmy wyżej, prowadził działania zbrojne na południu, gdzie jego głównym rywalem były Czechy. Relacje między Piastami a Przemyślidami od dawna były napięte, a oba państwa rywalizowały o dominację w Europie Środkowej. Już w latach panowania Mieszka I dochodziło do walk o Śląsk i Małopolskę, a spór ten kontynuował Bolesław Chrobry. W 1003 roku, wykorzystując wewnętrzne konflikty dynastyczne w Czechach, władca Polski wsparł Bolesława III Rudego, który starał się odzyskać tron w Pradze. Wkrótce jednak Bolesław Chrobry przejął władzę nad Czechami i sam ogłosił się ich księciem.

Przejęcie kontroli nad Czechami było ambitnym posunięciem politycznym, które miało na celu rozszerze-

nie strefy wpływów Piastów na południu i stworzenie potężnego państwa obejmującego Polskę, Czechy, Morawy i Słowację. Utrata Czech po roku panowania była ciosem dla planów ekspansji Bolesława Chrobrego, jednak konflikt z Przemyślidami nie zakończył się w 1004 roku. W kolejnych latach dochodziło do następnych starć o Śląsk, który był regionem strategicznym zarówno dla Polski, jak i dla Czech. Ostatecznie Śląsk pozostał w rękach Piastów, co oznaczało, że Bolesław Chrobry zdołał utrzymać część swoich zdobyczy terytorialnych na południu.

Podsumowując, konflikty z Rusią Kijowską i Czechami były integralną częścią polityki ekspansyjnej Bolesława Chrobrego. Wojna o Kijów miała na celu wzmocnienie wpływów Piastów na wschodzie i choć przyniosła spektakularne zwycięstwo militarne, nie przełożyła się na trwałe zdobycze terytorialne. Z kolei starcia z Czechami pokazały, że Polska była w stanie rywalizować o dominację w Europie Środkowej, jednak interwencja cesarska i opór lokalnej ludności uniemożliwiły trwałe przejęcie tych ziem. Mimo pewnych porażek wojskowych działania Bolesława Chrobrego przyczyniły się do umocnienia pozycji Polski jako potęgi militarnej i politycznej w regionie, a jego ambitna polityka zagraniczna położyła fundamenty pod dalszy rozwój państwa Piastów.

VII

Zjazd w Gnieźnie (1000 rok)

1. Spotkanie z cesarzem Ottonem III

Zjazd gnieźnieński, który odbył się w 1000 roku, był jednym z najważniejszych wydarzeń w dziejach średniowiecznej Polski i Europy Środkowej. Spotkanie Bolesława Chrobrego z cesarzem Ottonem III miało dalekosiężne konsekwencje polityczne, religijne i symboliczne, umacniając pozycję Polski jako pełnoprawnego państwa chrześcijańskiego oraz włączając ją w koncepcję uniwersalistycznej Europy pod egidą cesarstwa.

Bezpośrednią przyczyną zjazdu było uczczenie pamięci św. Wojciecha, biskupa i misjonarza, który poniósł męczeńską śmierć podczas chrystianizacji Prus w 997 roku. Święty Wojciech, pochodzący z wpłyowego czeskiego rodu Sławnikowiców, był postacią znaną i szanowaną w całym chrześcijańskim świecie.

Święty Wojciech, znany również jako Adalbert, urodził się około 956 roku w Libicach, na terenie dzisiejszych Czech, w możnym rodzie Sławnikowiców. Jego ojciec, Sławnik, był wpływowym księciem, spokrewnionym z dynastią saską, natomiast matka, Strzeżysława, wywodziła się z rodu Przemyślidów. Wojciech był jednym z siedmiu synów tej pary. Początkowo rodzice planowali dla niego karierę rycerską, jednak ciężka choroba w dzieciństwie skłoniła ich do złożenia ślubu, że jeśli syn wyzdrowieje, poświęcą go służbie Bogu. Po odzyskaniu zdrowia Wojciech został przeznaczony do stanu duchownego.

W wieku około 16 lat, w 972 roku, Wojciech został wysłany do Magdeburga, gdzie kształcił się pod opieką arcybiskupa Adalberta, od którego przyjął sakrament bierzmowania, a także jego imię. Przez około dziewięć lat studiował tam sztuki wyzwolone pod kierunkiem wybitnego uczonego Otryka. W 981 roku powrócił do Czech jako jeden z najlepiej wykształconych duchownych w kraju.

Po powrocie do Pragi, Wojciech przyjął święcenia kapłańskie i w 983 roku, w wieku około 27 lat, został wybrany na biskupa praskiego po śmierci Dytmara. Jako biskup starał się wprowadzać reformy mające na celu podniesienie moralności duchowieństwa i wiernych. Potępiał wielożeństwo, handel niewolnikami oraz brak zachowywania celibatu wśród księży. Jego surowe podejście spotkało się z oporem zarówno ze strony duchowieństwa, jak i świeckich, co doprowadziło do konfliktów. W 989 roku, zniechęcony brakiem efektów

swoich działań, opuścił diecezję i udał się do Rzymu, gdzie zrzekł się biskupstwa i wstąpił do klasztoru benedyktyńskiego na Awentynie.

W 992 roku, na prośbę duchowieństwa i wiernych, papież nakazał mu powrót do Pragi. Po powrocie założył klasztor benedyktyński w Brzewnowie, jednak nadal napotykał na opór w realizacji swoich reform. W 995 roku doszło do tragicznych wydarzeń – ród Przemyślidów, rywalizujący ze Sławnikowiczami, najechał na Libice, mordując większość członków rodziny Wojciecha. Sam Wojciech ocalał, gdyż przebywał poza krajem. Po tych wydarzeniach ponownie udał się do Rzymu i powrócił do klasztoru na Awentynie.

Późniejszy święty pragnął kontynuować działalność misyjną. W 996 roku spotkał się z cesarzem Ottonem III, który poparł jego plany. W 997 roku udał się do Polski na zaproszenie księcia Bolesława Chrobrego, z którym wyruszył na misję chrystianizacyjną do pogańskich Prus. Wojciech, wraz z towarzyszami, wyruszył w głąb terytorium Prus, głosząc Ewangelię. Jednak jego działalność spotkała się z wrogością miejscowej ludności. 23 kwietnia 997 roku, w okolicach grodu Cholin, został pojmany i zamordowany przez Prusów.

Po śmierci Wojciecha, Bolesław Chrobry wykupił jego ciało i pochował je w katedrze w Gnieźnie. Męczeńska śmierć Wojciecha przyczyniła się do jego szybkiej kanonizacji w 999 roku przez papieża Sylwestra II. W 1000 roku odbył się zjazd gnieźnieński, podczas którego cesarz Otton III pielgrzymował do grobu świętego Wojciecha, co przyczyniło się do utworzenia metropolii

gnieźnieńskiej i umocnienia pozycji Polski w chrześcijańskiej Europie.

Święty Wojciech jest dziś uważany za jednego z głównych patronów Polski, Czech i Węgier. Jego kult odegrał istotną rolę w kształtowaniu tożsamości chrześcijańskiej tych narodów, a jego życie i męczeństwo stały się symbolem poświęcenia i gorliwości misyjnej.

Po jego śmierci, gdy Bolesław Chrobry wykupił ciało męczennika, sprowadził jego relikwie do Gniezna, czyniąc z miasta duchowe centrum swojego państwa. Kanonizacja Wojciecha stała się impulsem do pielgrzymki cesarza Ottona III do grobu świętego i spotkania z władcą Polski.

Cesarz Otton III przybył do Gniezna w 1000 roku w towarzystwie licznej świty, składającej się z wysokich dostojników kościelnych i świeckich. Spotkanie miało charakter uroczysty i symboliczny, a jego przebieg podkreślał równorzędną pozycję Bolesława Chrobrego wobec cesarza. Według kronikarza Thietmara cesarz był pod wrażeniem siły i bogactwa państwa Piastów oraz osobistych zalet Bolesława, którego darzył wielkim szacunkiem.

Najważniejszym rezultatem zjazdu było jednak uznanie niezależności Kościoła polskiego poprzez utworzenie arcybiskupstwa w Gnieźnie. Dotychczas polska organizacja kościelna podlegała niemieckiej metropolii w Magdeburgu, co ograniczało niezależność państwa Piastów w sferze religijnej. Na mocy decyzji zjazdu ustanowiono w Gnieźnie arcybiskupstwo, którego pierwszym zwierzchnikiem został Radzym Gaudenty, brat św.

Wojciecha i były misjonarz. Jednocześnie powołano trzy nowe biskupstwa: w Krakowie, Wrocławiu i Kołobrzegu, co pozwoliło na dalszą chrystianizację ziem polskich oraz uniezależnienie struktur kościelnych od wpływów niemieckich.

Otton III, dążąc do realizacji swojej koncepcji odnowienia cesarstwa rzymskiego (*renovatio imperii Romanorum*), traktował Bolesława Chrobrego jako jednego z kluczowych sojuszników w Europie Środkowej. Podczas uroczystości cesarz symbolicznie nałożył na głowę Bolesława swój diadem, co było gestem wyrażającym szacunek, uznanie jego władzy i potencjalnych królewskich aspiracji. Wręczył mu także gwóźdź z Krzyża Świętego oraz włócznię św. Maurycego – insygnium władzy cesarskiej, co podkreślało, że traktował Piastą jako partnera, a nie lennika. Ten akt nadania regalii miał ogromne znaczenie symboliczne i polityczne, ponieważ oznaczał uznanie Polski za równorzędne państwo w chrześcijańskiej Europie.

Zjazd w Gnieźnie przyniósł również korzyści w sferze dyplomatycznej. Otton III potwierdził zwierzchność Bolesława nad ziemiami zdobytymi przez Piastów, w tym nad Czechami i Morawami. Władca Polski uzyskał także cesarskie poparcie dla dalszej ekspansji na wschód, co w przyszłości pozwoliło mu na interwencję w wewnętrzne sprawy Rusi Kijowskiej.

Znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego było wielowymiarowe. Po pierwsze, spotkanie Bolesława Chrobrego z cesarzem oznaczało międzynarodowe uznanie Polski jako silnego i niezależnego państwa. Po drugie, utworzenie

arcybiskupstwa w Gnieźnie umocniło chrześcijańskie fundamenty kraju i uniezależniło polski Kościół od niemieckich wpływów. Po trzeciej, władca Polski zyskał prestiż, który w dalszej perspektywie umożliwił mu koronację na króla w 1025 roku.

Jednak plany Ottona III dotyczące ścisłej współpracy z Bolesławem Chrobrym oraz jego koncepcja uniwersalistycznej Europy nie zostały zrealizowane. Cesarz zmarł niespodziewanie w 1002 roku, a jego następca, Henryk II, przyjął, jak już wspomnieliśmy wyżej, zupełnie inną politykę wobec Polski, dążąc do ograniczenia jej wpływów i podporządkowania jej cesarstwu, co doprowadziło do długotrwałych wojen polsko-niemieckich, które trwały aż do 1018 roku.

Mimo późniejszych konfliktów z Niemcami zjazd gnieźnieński pozostał jednym z najważniejszych wydarzeń w historii średniowiecznej Polski. Był to moment, w którym państwo Piastów zostało oficjalnie uznane za część chrześcijańskiej Europy, a Bolesław Chrobry ugruntował swoją pozycję jako jeden z najpotężniejszych władców regionu. Spotkanie to symbolizowało przełom w relacjach Polski z Zachodem i stało się fundamentem dla dalszego rozwoju polskiej państwowości i suwerenności kościelnej.

2. Znaczenie polityczne i religijne

Zjazd gnieźnieński, który odbył się w 1000 roku, miał fundamentalne znaczenie dla kształtowania pozycji Polski w Europie oraz umocnienia jej struktur wewnętrz-

nych. Spotkanie Bolesława Chrobrego z cesarzem Ottonem III nie było jedynie aktem kurtuazyjnym, ale wydarzeniem o głębokim wymiarze politycznym i religijnym, które miało długofalowe konsekwencje dla przyszłości państwa Piastów. Był to moment, w którym Polska została oficjalnie włączona do wspólnoty chrześcijańskich monarchii Europy, a jej władca zyskał międzynarodowe uznanie.

Pod względem politycznym zjazd gnieźnieński stanowił potwierdzenie niezależności Polski na arenie międzynarodowej. Do tej pory państwo Piastów, choć prowadziło samodzielną politykę, pozostawało w cieniu potężnego cesarstwa niemieckiego, które traktowało ziemie na wschód od swoich granic jako potencjalne terytoria zależne. Spotkanie w Gnieźnie zmieniło ten układ sił, gdyż Otton III, będący zwolennikiem idei odnowienia uniwersalistycznego cesarstwa chrześcijańskiego (*renovatio imperii Romanorum*), uznał Bolesława Chrobrego za kluczowego partnera.

Uznanie pozycji Polski przez cesarza miało również wymiar praktyczny. Otton III zaakceptował kontrolę Bolesława Chrobrego nad ziemiami czeskimi i morawskimi, co było istotnym elementem ekspansji Piastów na południu. Ponadto, władca Polski uzyskał cesarskie poparcie dla swoich działań na wschodzie, co później ułatwiło mu interwencję w sprawy Rusi Kijowskiej. Dzięki zjazdowi w Gnieźnie Bolesław Chrobry wzmocnił swoją pozycję jako niezależny władca i jeden z najważniejszych monarchów regionu.

Równocześnie zjazd miał ogromne znaczenie religijne, gdyż doprowadził do uniezależnienia Kościoła polskiego od wpływów niemieckich. Do tej pory polska organizacja kościelna podlegała arcybiskupstwu w Magdeburgu, co oznaczało, że duchowieństwo na ziemiach Piastów było zależne od hierarchii niemieckiej. Na mocy decyzji podjętych podczas zjazdu w Gnieźnie utworzono arcybiskupstwo gnieźnieńskie, które stało się niezależnym ośrodkiem kościelnym. Kościół w Polsce zyskał autonomię i nie podlegał już bezpośrednio władzy niemieckich duchownych. Dzięki temu władca Polski mógł swobodnie kształtować politykę religijną swojego państwa, co wzmacniało jego władzę.

Zjazd gnieźnieński umocnił także chrześcijańską tożsamość Polski. Kult św. Wojciecha, którego relikwie znajdowały się w Gnieźnie, stał się fundamentem religijnego prestiżu państwa Piastów. Uznanie Wojciecha za świętego oraz pielgrzymka Ottona III do jego grobu, a później wielu wiernych z całej Europy podkreślały, że Polska nie jest już peryferyjnym krajem pogańskim, lecz pełnoprawnym członkiem wspólnoty chrześcijańskiej Europy. Władza Bolesława Chrobrego została tym samym usankcjonowana przez Kościół, co miało ogromne znaczenie dla jego legitymizacji.

Znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego wykraczało daleko poza rok 1000 i miało kluczowy wpływ na przyszłe losy Polski. W wymiarze politycznym umocniło niezależność państwa Piastów i zapoczątkowało proces, który doprowadził do koronacji królewskiej Bolesława Chrobrego.

W aspekcie religijnym przyczyniło się do utworzenia trwałej organizacji kościelnej w Polsce, co sprzyjało dalszej chrystianizacji i integracji kraju z Europą Zachodnią. Spotkanie w Gnieźnie było jednym z najważniejszych wydarzeń średniowiecznej Polski, które symbolicznie włączyło ją do grona chrześcijańskich monarchii i ugruntowało jej pozycję jako suwerennego państwa w Europie Środkowej.

3. Utworzenie metropolii gnieźnieńskiej

Utworzenie metropolii gnieźnieńskiej w 1000 roku było jednym z kluczowych wydarzeń dla kształtowania się niezależnej struktury kościelnej w Polsce. Decyzja ta, podjęta podczas zjazdu gnieźnieńskiego przez cesarza Ottona III i Bolesława Chrobrego, miała ogromne znaczenie polityczne i religijne, wpływając zarówno na pozycję Polski w chrześcijańskiej Europie, jak i na umocnienie władzy monarszej i trwałe zakorzenienie państwa Piastów w świecie łacińskiego chrześcijaństwa.

Przed utworzeniem metropolii gnieźnieńskiej Kościół w Polsce nie posiadał własnej hierarchii i podlegał niemieckiej metropolii. Jego rozwój i działalność były w pewnym stopniu kontrolowane przez cesarstwo. Utworzenie arcybiskupstwa w Gnieźnie uniezależniło polską strukturę kościelną od Niemiec. Decyzja ta wynikała z kilku czynników, z których bez wątpienia kluczowe było sprowadzenie przez Bolesława Chrobrego relikwii św. Wojciecha do Gniezna. Kult męczennika, który zginął w czasie misji chrystianizacyjnej w Prusach

w 997 roku, odegrał kluczową rolę w polityce kościelnej państwa Piastów.

Podczas zjazdu gnieźnieńskiego Otton III, kierując się swoją ideą uniwersalistycznej Europy chrześcijańskiej, poparł utworzenie nowej metropolii kościelnej w Gnieźnie.

Utworzenie metropolii gnieźnieńskiej miało daleko-
siężne konsekwencje polityczne. Przede wszystkim zapewniło Bolesławowi Chrobremu większą kontrolę nad Kościołem w jego państwie. Władca miał teraz wpływ na obsadzanie biskupstw i mógł wykorzystywać duchowieństwo do prowadzenia administracji państwowej oraz kształtowania ideologii władzy. Było to niezwykle istotne w czasach, gdy monarchia i Kościół współdziałały w budowaniu struktur państwowych. Własna metropolia oznaczała również, że Polska nie musiała obawiać się ingerencji niemieckich duchownych, co wzmacniało jej niezależność polityczną.

W wymiarze religijnym utworzenie arcybiskupstwa w Gnieźnie przyczyniło się do dalszego procesu chryścianizacji Polski; umożliwiło lepszą organizację duszpa-
sterstwa i przyspieszyło wprowadzanie chrześcijaństwa na terenach wiejskich. Kościół stał się także ważnym ośrodkiem edukacyjnym i administracyjnym – duchowni byli jednymi z nielicznych wykształconych ludzi w państwie, co sprawiało, że odgrywali kluczową rolę w zarządzaniu i prowadzeniu dokumentacji.

Utworzenie metropolii gnieźnieńskiej miało także wymiar, nazwijmy go, prestiżowy. Było to jedno z pierwszych arcybiskupstw w Europie Środkowej, co

podkreślało wyjątkową pozycję Polski wśród krajów chrześcijańskich. Uznanie przez cesarza Ottona III polskiego Kościoła jako niezależnej struktury oznaczało, że Polska została w pełni zaakceptowana jako samodzielne państwo chrześcijańskie i równorzędny partner na arenie międzynarodowej. W dłuższej perspektywie to właśnie utworzenie metropolii otworzyło drogę do koronacji królewskiej Bolesława Chrobrego w 1025 roku, ponieważ własna organizacja kościelna była jednym z warunków pełnej suwerenności władcy.

Podsumowując, utworzenie metropolii gnieźnieńskiej w 1000 roku było jednym z najważniejszych wydarzeń w historii Polski. Dzięki tej decyzji państwo Piastów umocniło swoją niezależność od cesarstwa niemieckiego, zyskało trwałą organizację kościelną oraz wzmocniło swoją pozycję na arenie międzynarodowej. Własna hierarchia kościelna przyczyniła się do dalszej chrystianizacji kraju, a także umożliwiła władcom Polski większą kontrolę nad rozwojem państwa. Zjazd gnieźnieński i utworzenie metropolii gnieźnieńskiej stanowiły fundament pod przyszłą koronację Bolesława Chrobrego i wpisywały Polskę w krąg dojrzałych, niezależnych monarchii chrześcijańskiej Europy.

VIII

Koronacja i ostatnie lata życia

1. Koronacja królewska w 1025 roku

Koronacja Bolesława Chrobrego na króla Polski w 1025 roku była wydarzeniem przełomowym w dziejach państwa Piastów i miała ogromne znaczenie zarówno w wymiarze politycznym, jak i symbolicznym. Była ona zwieńczeniem wieloletnich starań władcy o uzyskanie pełnej suwerenności oraz uznania Polski jako równorzędnej monarchii w chrześcijańskiej Europie. Akt ten formalnie wprowadzał Polskę do grona królestw, zrównując jej status z innymi chrześcijańskimi monarchiami, takimi jak Niemcy, Francja czy Anglia.

Bolesław Chrobry od dawna dążył do koronacji, jednak przez wiele lat nie było to możliwe ze względu na opór cesarstwa niemieckiego, które traktowało Polskę jako potencjalne państwo zależne i starało się uniemożliwić jej formalne uniezależnienie się od cesarskiego

zwierzchnictwa. Otton III, który był sprzymierzeńcem Chrobrego i widział w nim kluczowego sojusznika w Europie Środkowej, prawdopodobnie rozważał możliwość nadania mu królewskiej godności, lecz jego przedwczesna śmierć w 1002 roku uniemożliwiła realizację tych planów. Jego następca, Henryk II, przyjął zupełnie inną politykę wobec Polski i dążył do jej podporządkowania, co doprowadziło do długoletnich wojen polsko-niemieckich zakończonych pokojem w Budziszynie w 1018 roku.

Pomimo osiągniętych sukcesów militarnych i dyplomatycznych Bolesław Chrobry nie uzyskał formalnej zgody cesarza na koronację, co sprawiało, że Polska pozostawała w systemie lennym cesarstwa. Jednak sytuacja polityczna w Europie uległa zmianie po śmierci Henryka II w 1024 roku. Nastąpił okres przejściowy, w którym cesarstwo nie miało jeszcze stabilnego władcy, a papieństwo zaczęło odgrywać coraz większą rolę w sprawach koronacji królewskich. Wykorzystując ten moment, Bolesław Chrobry przeprowadził swoją koronację w 1025 roku, prawdopodobnie w Gnieźnie, bez czekania na aprobatę cesarza niemieckiego.

Koronacja Bolesława Chrobrego miała fundamentalne znaczenie dla umocnienia niezależności Polski. Przede wszystkim oznaczała włączenie Polski do grona suwerennych królestw chrześcijańskich. Było to kluczowe, ponieważ do tej pory Polska funkcjonowała jako księstwo, którego status był niejasny i mógł być podważany. Przyjęcie tytułu królewskiego jednoznacznie podkreśliło pełną suwerenność państwa Piastów

i jego równorzędność wobec innych chrześcijańskich monarchii.

W wymiarze wewnętrznym koronacja wzmacniała autorytet monarchy i podkreślała jego wyjątkową pozycję w strukturze państwa. W średniowiecznej Europie królewska sakra, czyli namaszczenie przez Kościół, oznaczała, że władza monarchy pochodzi bezpośrednio od Boga, co legitymizowało jego rządy i zwiększało prestiż wśród możnowładztwa i duchowieństwa. Bolesław Chrobry, koronując się na króla, zapewnił swoim następcom trwałą podstawę do dalszego rozwoju monarchii piastowskiej.

Koronacja miała również konsekwencje w sferze dyplomatycznej. Polska stała się w pełni uznawanym podmiotem międzynarodowym, co otworzyło drogę do nawiązywania nowych sojuszy i uczestnictwa w polityce europejskiej jako niezależne królestwo. Wpłynęło to także na relacje z papieństwem, które w tym okresie dążyło do uniezależnienia się od cesarstwa i chętnie popierało władców, którzy nie byli związani z niemieckimi wpływami. Możliwe, że koronacja Bolesława Chrobrego odbyła się za aprobatą papieża Jana XIX, co jeszcze bardziej umacniało jej znaczenie.

Pod względem organizacyjnym koronacja oznaczała konieczność dalszego rozwijania struktur państwowych i kościelnych. Królestwo wymagało rozbudowanego aparatu administracyjnego, co przyspieszyło rozwój kancelarii i systemu zarządzania ziemiami. Kościół, który był kluczowym sojusznikiem władzy królewskiej, zyskał jeszcze większą pozycję i znaczenie w państwie,

co sprzyjało dalszej chrystianizacji i ugruntowaniu porządku feudalnego.

Koronacja Bolesława Chrobrego była również symbolicznym podsumowaniem jego panowania i ukoronowaniem jego politycznych oraz militarnych sukcesów. Władca ten przez całe swoje życie dążył do umocnienia państwa, rozszerzenia jego granic oraz wzmocnienia pozycji na arenie międzynarodowej. Przyłączenie Miłska i Łużyc, wyprawa zbrojna na Kijów, walki z cesarstwem niemieckim i zabezpieczenie granic stworzyły warunki do przeprowadzenia tego aktu, który był naturalnym zwieńczeniem jego rządów.

Niestety, koronacja miała miejsce w ostatnich miesiącach życia Bolesława Chrobrego. Władca zmarł w 1025 roku, nie mając już okazji w pełni wykorzystać nowego statusu królestwa. Niemniej, jego koronacja stała się fundamentem dla przyszłych pokoleń władców Polski, a jego syn i następca, Mieszko II Lambert, został koronowany na króla zaledwie kilka miesięcy później.

Podsumowując, koronacja Bolesława Chrobrego w 1025 roku była momentem przełomowym w historii Polski. Oznaczała pełną suwerenność państwa, wzmocnienie pozycji monarchy oraz podniesienie rangi Polski wśród europejskich królestw. Stanowiła również potwierdzenie wieloletnich wysiłków władcy na rzecz rozwoju i ekspansji państwa Piastów. Pomimo trudności, jakie nadeszły po śmierci Bolesława Chrobrego, jego koronacja stworzyła trwałe podwaliny dla dalszego rozwoju polskiej monarchii, czyniąc Polskę niezależnym i w pełni uznawanym państwem w Europie.

2. Polityka u schyłku panowania

Pod koniec swojego życia Bolesław Chrobry skoncentrował się na umacnianiu pozycji wewnętrznej państwa oraz zabezpieczeniu jego statusu na arenie międzynarodowej. Po dekadach wojen, ekspansji i zmagających dyplomatycznych jego polityka uległa wyraźnemu zwrotowi – z agresywnej ekspansji na utrwalanie osiągniętych zdobyczy i budowanie fundamentów pod stabilne rządy swoje i swoich następców.

Pomimo sukcesu koronacyjnego wewnętrzna sytuacja Polski pozostawała napięta. Po latach intensywnych kampanii wojennych oraz ekspansji na zachód, południe i wschód, kraj był osłabiony gospodarczo, a ludność wyczerpana długotrwałymi konfliktami i wojnami. Ziemie zdobyte przez Bolesława Chrobrego, zwłaszcza Miłsko i Łużyce, wymagały integracji z polską strukturą administracyjną i ekonomiczną. Ponadto stosunki z sąsiednimi krajami, zwłaszcza z Czechami i Rusią Kijowską, były napięte, a możliwość nowych konfliktów pozostawała realnym zagrożeniem.

Polityka zagraniczna Bolesława Chrobrego w ostatnich latach jego życia była nastawiona więc na utrzymanie zdobytych terytoriów, uspokojenie nastrojów oraz umocnienie relacji z papieżstwem, które mogło stanowić przeciwwagę dla wpływów niemieckich. Cesarstwo niemieckie, po śmierci Henryka II w 1024 roku, znajdowało się w okresie przejściowym. Świadomość, że nowy cesarz może próbować odzyskać wpły-

wy nad Polską, skłaniała polskiego władcę do wzmacniania granic i utrzymywania gotowości militarnej.

Na arenie wewnętrznej Bolesław Chrobry dążył do stabilizacji systemu administracyjnego oraz wzmocnienia struktur państwowych. Ostatnie lata jego rządów przyniosły rozwój organizacji grodowej, która stała się podstawą systemu zarządzania krajem. Grody nie tylko pełniły funkcję obronną, ale również stanowiły centra administracyjne, w których namiestnicy książęcy sprawowali władzę w imieniu monarchy. Dzięki temu modelowi rządzenia władca mógł kontrolować rozległe terytoria i sprawnie zarządzać podatkami, wojskiem oraz sprawami sądowymi.

Znaczącym elementem polityki wewnętrznej była również współpraca z Kościołem. Po utworzeniu metropolii gnieźnieńskiej w 1000 roku Bolesław Chrobry konsekwentnie wspierał rozwój organizacji kościelnej, fundował nowe świątynie oraz dbał o wzrost znaczenia duchowieństwa w administracji państwowej. Kościół, jako instytucja stabilizująca władzę monarszą, odgrywał kluczową rolę w konsolidacji państwa, a jego struktury zapewniały władcy wsparcie w rządzeniu krajem.

Pomimo tych działań, u schyłku panowania Bolesława Chrobrego dały się zauważyć problemy, które wkrótce miały doprowadzić do kryzysu jego następcy, Mieszka II. Państwo Piastów było rozległe, lecz brakowało w nim pełnej jedności – elity możnowładcze, które wcześniej akceptowały rządy silnej ręki, mogły zacząć kwestionować centralizację władzy po śmierci charyzmatycznego władcy. Ponadto agresywna polityka wojenna Bolesława

Chrobrego, choć przyniosła spektakularne sukcesy, wyczerpała gospodarkę i wymagała reform, które nie zdążył przeprowadzić Chrobry przed swoją śmiercią.

Bolesław Chrobry zmarł w 1025 roku, pozostawiając po sobie silne, lecz napięte wewnętrznie państwo. Jego koronacja królewska zapewniła Polsce prestiż i niezależność, ale zarazem stworzyła nowe wyzwania dla jego następców. Choć jego panowanie było czasem ekspansji, sukcesów wojennych i budowania silnych fundamentów państwowości, to u schyłku jego rządów zaczęły pojawiać się pierwsze oznaki przyszłych problemów, które wkrótce miały doprowadzić do kryzysu i walk o władzę w kolejnych dziesięcioleciach. Mimo tych trudności Bolesław Chrobry pozostaje do dziś jednym z najważniejszych władców w historii Polski, a jego dokonania na trwałe ukształtowały przyszłość państwa Piastów.

3. Śmierć i dziedzictwo

Bolesław Chrobry zmarł w 1025 roku, zaledwie kilka miesięcy po koronacji na pierwszego króla Polski. Jego śmierć zamknęła epokę niezwykle dynamicznych rządów, w czasie których Polska stała się silnym, niezależnym państwem, liczącym się w Europie Środkowej. Chrobry pozostawił po sobie państwo rozległe, o silnie scentralizowanej władzy, z dobrze rozwiniętą administracją i niezależną organizacją kościelną. Mimo że jego rządy były nacechowane ciągłymi wojnami, udało mu się ugruntować pozycję dynastii Piastów, a jego koronacja na króla stała się symbolem suwerenności Polski.

Dziedzictwo Bolesława Chrobrego obejmowało zarówno osiągnięcia polityczne i militarne, jak i reformy wewnętrzne, które miały długotrwały wpływ na kształt państwa polskiego. Jednym z jego największych dokonań było uzyskanie formalnej niezależności od cesarstwa niemieckiego, co umożliwiło dalszy rozwój Polski jako pełnoprawnego królestwa. Stworzenie niezależnej metropolii gnieźnieńskiej podczas zjazdu w 1000 roku było kluczowym elementem umacniania polskiej państwowości, ponieważ pozwalało na uniezależnienie Kościoła w Polsce od wpływów niemieckich, a tym samym wzmacniało autorytet monarchy.

Polityka ekspansyjna Chrobrego, choć przyniosła spektakularne sukcesy, pozostawiła po sobie także wiele nierozwiązanych problemów. Wieloletnie wojny wyczerpały gospodarkę, a utrzymanie zdobytych terytoriów wymagało stałej mobilizacji wojsk i administracji. W efekcie Polska była krajem silnym, ale jednak osłabionym długotrwałymi konfliktami, co wkrótce po jego śmierci miało doprowadzić do destabilizacji i kryzysu politycznego za panowania jego syna Mieszka II.

Sukcesja po Bolesławie Chrobrym nie była łatwa. Jego syn i następca, Mieszko II Lambert, przejął władzę w 1025 roku, również koronując się na króla, co miało podtrzymać prestiż dynastii Piastów. Jednakże Mieszko II nie miał tak silnej pozycji i autorytetu jak jego ojciec, a wrogowie Polski – zarówno zewnątrz, jak i wewnątrz – szybko wykorzystali okazję do osłabienia kraju. Wkrótce po śmierci Bolesława Chrobrego doszło do najazdów niemieckich i ruskich, a także buntu moż-

nowładztwa, co doprowadziło do upadku monarchii piastowskiej i utraty korony królewskiej.

Mimo że jego następcy mieli trudności z utrzymaniem dorobku jego rządów, Bolesław Chrobry pozostawił po sobie dziedzictwo, które na trwałe wpisało się w historię Polski. Jego panowanie było okresem dynamicznego rozwoju państwowości. To właśnie jego rządy stworzyły podwaliny pod dalszy rozwój Polski jako silnego organizmu politycznego w Europie Środkowo-Wschodniej ze swoimi wznoszeniami i upadkami w ciągu następnych lat.

Bolesław Chrobry był także pierwszym polskim władcą, który skutecznie połączył wizję silnego, ekspansywnego państwa z dążeniem do suwerenności i międzynarodowego uznania. Jego polityka przyczyniła się do ugruntowania polskiej państwowości i uniezależnienia jej od zagranicznych wpływów. Mimo że po jego śmierci Polska weszła w okres kryzysu, to właśnie jego osiągnięcia pozwoliły późniejszym władcom przezwyciężyć ten kryzys, odbudować kraj i kontynuować dzieło budowy silnej monarchii piastowskiej.

W kontekście długofalowym Bolesław Chrobry pozostaje jednym z najwybitniejszych władców w historii Polski, a jego panowanie uważane jest za fundament, na którym opierały się kolejne pokolenia Piastów. Jego polityka i osiągnięcia wpłynęły nie tylko na kształt średniowiecznej Polski, ale także na jej przyszłe losy jako niezależnego królestwa w Europie.

IX

Epoka Bolesława Chrobrego

1. Średniowieczna Europa – główne wydarzenia

Panowanie Bolesława Chrobrego (992–1025) przypadło na przełom X i XI wieku, okres intensywnych przemian politycznych, społecznych i religijnych. Był to czas umacniania się feudalizmu w Europie, ekspansji chrześcijaństwa oraz rywalizacji o władzę między świeckimi monarchami a Kościołem. W tym czasie kształtowały się podstawy średniowiecznej Europy, w której wyłaniały się nowe potęgi polityczne, a władcy dążyli do scentralizowania swoich państw i umocnienia pozycji dynastycznych.

Jednym z najważniejszych procesów w Europie była rozbudowa i konsolidacja cesarstwa niemieckiego, które po śmierci ostatniego z Karolingów stało się na Zachodzie dominującą siłą polityczną kontynentu. Powstałe w 962 roku Święte Cesarstwo Rzymskie pod rządami

dynastii Ludolfingów (Ottonów) dążyło do podporządkowania sobie Europy Środkowo-Wschodniej, co miało kluczowy wpływ na politykę państwa Piastów. Cesarz Otton III prowadził koncepcję uniwersalistycznego cesarstwa chrześcijańskiego, w ramach którego Polska miała odgrywać ważną rolę.

Równolegle w Europie trwała ekspansja chrześcijaństwa. Władcy dążyli do chrystianizacji pogańskich ludów, co miało zarówno wymiar religijny, jak i polityczny, ponieważ wprowadzenie nowej religii często oznaczało większą kontrolę nad społeczeństwem oraz włączenie państw do europejskiego systemu politycznego. W 966 roku chrzest przyjął Mieszko I, a jego następca Bolesław Chrobry konsekwentnie wspierał Kościół i dążył do uniezależnienia organizacji kościelnej w Polsce. W tym samym czasie trwał proces chrystianizacji Węgier, gdzie władca Stefan I otrzymał koronę królewską z rąk papieża Sylwestra II w 1000 roku, a także chrystianizacja Skandynawii, gdzie nawracano Danię, Norwegię i Szwecję.

Na wschodzie Europy kluczowym państwem była Ruś Kijowska, rządzona przez dynastię Rurykowiczów. Włodzimierz Wielki, książę Rusi, przyjął chrzest w obrządku wschodnim w 988 roku, co miało ogromne konsekwencje dla dalszego rozwoju Europy Wschodniej. Zamiast podporządkować się Rzymowi, Ruś weszła w orbitę wpływów Bizancjum, co na stałe ukształtowało kulturowe i polityczne różnice między wschodnią a zachodnią częścią Europy. Konflikty dynastyczne na Rusi w kolejnych latach, zwłaszcza po śmierci Włodzimierza,

były jednym z czynników umożliwiających Bolesławowi Chrobremu interwencję kijowską w 1018 roku.

W Europie Zachodniej ważnym zjawiskiem był kryzys monarchii karolińskiej i kształtowanie się nowych państw feudalnych. W 987 roku we Francji rządy przejęła nowa dynastia – Kapetyngowie, którzy stopniowo konsolidowali władzę w królestwie, choć ich kontrola nad wielkimi feudałami była jeszcze ograniczona. W Anglii trwały z kolei walki o dominację między lokalnymi władcami a najeźdźcami skandynawskimi, co ostatecznie doprowadziło do panowania duńskiego króla Kanuta Wielkiego na Wyspach Brytyjskich w 1016 roku.

Bizancjum, czyli wschodnia część dawnego Cesarstwa Rzymskiego, w tym czasie prowadziło liczne wojny, zarówno z kalifatem arabskim, jak i z nowymi zagrożeniami na północy i zachodzie. Cesarz Bazyli II, jeden z najwybitniejszych władców Bizancjum, umocnił cesarstwo i odniósł wielkie sukcesy w walce z Bułgarami, przyczyniając się do rozszerzenia wpływów bizantyńskich na Bałkanach.

Innym istotnym wydarzeniem epoki było umacnianie pozycji papiestwa, które coraz wyraźniej starało się uniezależnić od wpływów cesarzy niemieckich. Papież Sylwester II, który wspierał Ottona III w jego koncepcji uniwersalistycznej Europy, był jednym z pierwszych papieży prowadzących aktywną politykę międzynarodową, a jego następcy kontynuowali dążenie do centralizacji władzy kościelnej.

W kontekście gospodarczym i społecznym Europa przechodziła transformację wynikającą z umacniania się

systemu feudalnego. Społeczeństwo dzieliło się na trzy główne warstwy: duchowieństwo, rycerstwo i chłopstwo. Rozwój feudalizmu oznaczał wzrost znaczenia wielkich właścicieli ziemskich i decentralizację władzy, co w wielu państwach prowadziło do osłabienia pozycji monarchy. Jednocześnie nastąpiła intensyfikacja rolnictwa, co wiązało się z większą stabilnością gospodarczą i zwiększeniem populacji w wielu regionach Europy.

Podsumowując, epoka Bolesława Chrobrego przypadła na czas wielkich przemian gospodarczych, religijnych, politycznych i ekonomicznych w Europie. Był to okres kształtowania się nowego porządku feudalnego, umacniania chrześcijaństwa oraz rywalizacji o władzę między cesarstwem, papieżem i lokalnymi monarchiami. Polska w tym czasie, dzięki działaniom Bolesława Chrobrego, zyskała uznanie międzynarodowe i stała się liczącą się siłą w Europie Środkowej. Koronacja królewska w 1025 roku ostatecznie potwierdziła, że Polska stała się niezależnym i pełnoprawnym królestwem, równorzędnym wobec innych monarchii zachodnich.

2. Pozycja Polski wśród sąsiadów

Panowanie Bolesława Chrobrego było okresem intensywnych działań politycznych i militarnych, które miały na celu umocnienie pozycji Polski na arenie międzynarodowej. Władca Piastów dążył do rozszerzenia wpływów Polski, prowadząc wojny i zawierając sojusze, a jego polityka często miała charakter ekspansywny. Polska znajdowała się w strategicznym położeniu geograficznym,

otoczona przez potężnych sąsiadów – cesarstwo niemieckie, Czechy, Ruś Kijowską oraz Węgry. Relacje z tymi państwami miały kluczowe znaczenie dla stabilności i rozwoju młodego państwa polskiego.

Najważniejszym i zarazem najbardziej wymagającym sąsiadem Polski było Święte Cesarstwo Rzymskie. Relacje polsko-niemieckie w tym okresie zmieniały się od współpracy do otwartych konfliktów zbrojnych. Za panowania cesarza Ottona III stosunki między państwami były przyjazne – cesarz traktował Bolesława Chrobrego jako swojego kluczowego sojusznika w Europie Środkowej, co potwierdził podczas zjazdu gnieźnieńskiego w 1000 roku. Jednak po śmierci Ottona III w 1002 roku nowy cesarz, Henryk II, zmienił politykę wobec Polski i dążył do jej podporządkowania cesarstwu. Doprowadziło to do długotrwałych wojen polsko-niemieckich w latach 1002–1018, które zakończyły się pokojem w Budziszynie.

Równie napięte były relacje Polski z Czechami, które rywalizowały z Piastami o dominację w Europie Środkowej. Już w czasach Mieszka I dochodziło do konfliktów o Śląsk, a Bolesław Chrobry kontynuował tę rywalizację.

Ważnym kierunkiem polityki Bolesława Chrobrego była także Ruś Kijowska, potężne państwo rządzone przez dynastię Rurykowiczów. Początkowo relacje polsko-ruskie były stosunkowo poprawne – Bolesław Chrobry zawarł sojusz z księciem Włodzimierzem Wielkim, który przypieczętował poprzez małżeństwo swojej córki z Mieszkim, synem Bolesława. Po śmierci Włodzimierza w 1015 roku na Rusi wybuchła wojna domo-

wa, w której Polska wsparła Świętopelkę, pretendenta do tronu kijowskiego. Był to jeden z największych sukcesów militarnych Bolesława Chrobrego, który umocnił jego pozycję jako jednego z najsilniejszych władców Europy Środkowo-Wschodniej.

Na południu ważnym sąsiadem Polski było Królestwo Węgier, które, podobnie jak Polska, przechodziło proces chrystianizacji i konsolidacji władzy monarszej. Bolesław Chrobry utrzymywał stosunkowo dobre relacje z władcą Węgier, Stefanem I, co pozwalało obu państwom unikać konfliktów i skupić się na innych kierunkach ekspansji.

Na północy istotnym zagrożeniem dla Polski byli poganie z Pomorza i Prus, którzy stanowili przeszkodę w dalszym rozszerzaniu chrześcijaństwa i wpływów państwa Piastów. Choć Bolesław Chrobry prowadził wyprawę na Pomorze, jego władza nad tym regionem nie była trwała.

Podsumowując, pozycja Polski za panowania Bolesława Chrobrego była silna i ugruntowana, ale państwo znajdowało się w ciągłej rywalizacji z potężnymi sąsiadami. Dzięki zwycięskim wojnom z cesarstwem niemieckim Polska zyskała prestiż i nowe terytoria, a wyprawa kijowska ugruntowała jej znaczenie w Europie Wschodniej. Mimo że nie wszystkie zdobycze udało się utrzymać, Bolesław Chrobry stworzył podwaliny pod dalszy rozwój polskiej państwowości, a jego koronacja w 1025 roku symbolicznie przypieczętowała pełną suwerenność Polski i jej równorzędność wobec innych chrześcijańskich monarchii Europy.

3. Relacje z papieżem i cesarstwem niemieckim

Polityka zagraniczna Bolesława Chrobrego była ściśle związana z dwiema najważniejszymi potęgami chrześcijańskiej Europy – papieżem i cesarstwem niemieckim. Stosunki z obydwojoma ośrodkami władzy miały kluczowe znaczenie dla kształtowania pozycji Polski jako niezależnego i liczącego się państwa w Europie Środkowej. Władca Piastów przez całe swoje panowanie balansował między rywalizacją a współpracą z cesarstwem, a jednocześnie dążył do zacieśnienia relacji z papieżem, co miało na celu umocnienie niezależności Polski na arenie międzynarodowej.

Stosunki między Polską a Świętym Cesarstwem Rzymskim były skomplikowane i zmieniały się w zależności od sytuacji politycznej.

Relacje z cesarstwem niemieckim w ostatnich latach panowania Bolesława Chrobrego pozostawały napięte, choć cesarz nie podjął już działań zbrojnych przeciwko Polsce. Władca Polski doskonale zdawał sobie sprawę, że aby utrzymać suwerenność wobec cesarstwa niemieckiego, musi oprzeć się na innym autorytecie, jakim był papieski Rzym. Relacje z papieżem odgrywały więc kluczową rolę w polityce Bolesława Chrobrego, który konsekwentnie dążył do wzmocnienia więzi z Kościołem i uniezależnienia polskiej organizacji kościelnej od obcych wpływów.

W kolejnych latach relacje z papieżem prawdopodobnie pozostały bliskie, choć nie zachowało się wie-

le źródeł dokumentujących szczegóły tych kontaktów. Możliwe, że Bolesław Chrobry utrzymywał dobre stosunki z papieżem Benedyktem VIII (1012–1024), który prowadził aktywną politykę i dążył do wzmacniania pozycji papieństwa wobec cesarstwa.

Kluczowym momentem w relacjach polsko-papie-skich była koronacja Bolesława Chrobrego w 1025 roku. Choć nie zachowały się żadne dokumenty potwierdzające formalną zgodę papieża na ten akt, wydaje się prawdopodobne, że Bolesław Chrobry, chcąc uniezależnić się od cesarstwa, uzyskał wsparcie Rzymu lub przynajmniej działał w jego duchu. Papież Jan XIX, który objął urząd w 1024 roku, był skłonny do przyznawania królewskich koron niezależnym władcom, co mógł wykorzystać polski władca. Koronacja bez zgody cesarza była wyraźnym aktem politycznym, który potwierdzał, że Polska jest niezależnym królestwem, uznawanym nie tylko przez swoich sąsiadów, ale także przez papieństwo.

Relacje Bolesława Chrobrego z cesarstwem niemieckim i papieństwem kształtowały się w kontekście rywalizacji o niezależność Polski, ale pokazały one polityczną zręczność i zdolność do prowadzenia długofalowej strategii dyplomatycznej, która uczyniła Polskę jednym z kluczowych państw Europy Środkowej w XI wieku.

X

Dziedzictwo Bolesława Chrobrego (podsumowanie)

1. Jak zapamiętano pierwszego króla Polski?

Bolesław Chrobry, pierwszy koronowany władca Polski, zapisał się w historii jako jeden z najwybitniejszych monarchów dynastii Piastów. Jego panowanie było okresem intensywnego rozwoju państwa, ekspansji terytorialnej, umacniania chrześcijaństwa i wzmacniania pozycji Polski na arenie międzynarodowej. Po jego śmierci pamięć o jego dokonaniach trwała przez stulecia, a jego postać stała się symbolem potęgi i niezależności państwa polskiego.

Podsumowując to, co już wielokrotnie było powiedziane bardziej szczegółowo na kartach tej publikacji, jego największym osiągnięciem politycznym była koronacja królewska w 1025 roku, która oficjalnie podniosła Polskę do rangi suwerennego królestwa. Był to

kulminacyjny moment jego panowania, będący efektem wieloletnich działań politycznych i militarnych. Dzięki koronacji Polska stała się równorzędnym partnerem innych chrześcijańskich monarchii Europy, co ugruntowało jej niezależność wobec cesarstwa niemieckiego.

Nie mniej istotnym dziedzictwem Bolesława Chrobrego było utworzenie metropolii gnieźnieńskiej w 1000 roku. To wydarzenie, będące efektem zjazdu gnieźnieńskiego i spotkania z cesarzem Ottonem III, miało kluczowe znaczenie dla niezależności polskiego Kościoła. Uniezależnienie struktur kościelnych od niemieckiej metropolii w Magdeburgu pozwoliło Polsce na samodzielne kierowanie procesem chrystianizacji i integrowania społeczeństwa wokół wspólnej religii, co było istotnym elementem konsolidacji państwa.

Na arenie międzynarodowej Bolesław Chrobry dał się zapamiętać jako wybitny wódz i strateg. Jego wojny z cesarstwem niemieckim (1002–1018) były dowodem na to, że Polska była w stanie skutecznie przeciwstawić się największej potędze ówczesnej Europy. Podobnie wyprawa na Kijów w 1018 roku, w której Bolesław odniósł spektakularne zwycięstwo nad Jarosławem Mądrym, również była dowodem jego militarnych ambicji i zdolności. Choć wpływy Polski na Rusi były krótkotrwałe, samo zdobycie Kijowa stało się legendarnym osiągnięciem władcy.

Nie sposób pominąć także jego wkładu w rozwój administracji i wojska. Bolesław Chrobry rozbudował system grodowy, który stał się podstawą organizacji państwa, a także stworzył jedną z najpotężniejszych

armii w regionie. Jego polityka wewnętrzna opierała się na silnej władzy monarszej, co pozwoliło mu na skuteczne kontrolowanie rozległego terytorium i prowadzenie ambitnej polityki zagranicznej.

Już w średniowieczu postać Bolesława Chrobrego była wspominana z szacunkiem i podziwem. Głównym źródłem wiedzy o jego panowaniu są *kroniki* Thietmara z Merseburga, Galla Anonima oraz Wincentego Kadłubka. Thietmar, niemiecki kronikarz, choć nastawiony krytycznie do Polski, przedstawiał Bolesława Chrobrego jako zdolnego władcę i groźnego przeciwnika cesarstwa. Gall Anonim, piszący na przełomie XI i XII wieku, ukazał go jako idealnego władcę – odważnego, mądrego i sprawiedliwego, który rozstawił Polskę swoją odwagą i siłą.

Wincenty Kadłubek, piszący w XIII wieku, w swojej kronice wpłótł w historię Bolesława Chrobrego wiele elementów legendarnych, podkreślając jego męstwo i rycerskość. Przedstawiał go jako wzór idealnego króla, który swoją potęgą dorównywał największym władcom Europy.

W późniejszych epokach, zwłaszcza w czasach nowożytnych i XIX wieku, kiedy Polska znajdowała się pod zaborami, Bolesław Chrobry stał się symbolem narodowej dumy i walki o niezależność. Historycy oraz pisarze przedstawiali go jako twórcę potężnej Polski, która mogła rywalizować z największymi mocarstwami średniowiecznej Europy.

Dziedzictwo Bolesława Chrobrego miało ogromny wpływ na kształtowanie się przyszłej Polski. Jego polityka stworzyła podwaliny pod rozwój państwowości

piastowskiej, a koronacja królewska zapoczątkowała tradycję polskiej monarchii. Choć po jego śmierci Polska weszła w okres kryzysu spowodowanego wewnętrznymi sporami i najazdami sąsiadów, to osiągnięcia Bolesława nie zostały zaprzepaszczone. Jego działania w zakresie budowy państwa, organizacji administracyjnej i wojska oraz rozwijania chrześcijaństwa umożliwiły odbudowę Polski przez jego następców.

Długoterminowym skutkiem jego panowania było także utrwalenie wizerunku Polski jako państwa suwerennego, które nie podlegało bezpośredniej kontroli cesarstwa ani żadnej innej potęgi. Dzięki niemu Polska na trwałe weszła do europejskiego systemu politycznego i chrześcijańskiego.

2. Legenda i obraz w historiografii

Bolesław Chrobry, pierwszy król Polski, na przestrzeni wieków stał się postacią owianą legendą i symbolem silnego, niezależnego państwa. Zarówno w średniowiecznych kronikach, jak i w późniejszej historiografii jego wizerunek ewoluował, nabierając cech idealnego władcy – wojownika, obrońcy chrześcijaństwa i twórcy potęgi Polski. Choć historyczna rzeczywistość jego panowania była bardziej złożona, przekazy historyczne i legendy ukształtowały jego obraz jako jednego z największych władców w dziejach Polski.

- Średniowieczne źródła i początki legendy

Najwcześniejsze wzmianki o Bolesławie Chrobrym pochodzą z kronik niemieckiego biskupa Thietmara

z Merseburga, który jako naoczny świadek wielu wydarzeń przedstawiał Bolesława jako potężnego i ambitnego władcę. Choć Thietmar pisał z perspektywy niemieckiej i często krytykował Bolesława, to jednoznacznie podkreślał jego zdolności polityczne i wojskowe. W jego relacjach pojawia się m.in. scena zdobycia Kijowa w 1018 roku, kiedy to Bolesław miał uderzyć mieczem w Złotą Bramę Kijowa na znak zwycięstwa, co stało się jednym z najbardziej znanych epizodów jego legendy.

Inny istotny przekaz pochodzi z *Kroniki* Galla Anonima (XI/XII wiek), pierwszego kronikarza polskiego, który przedstawił Bolesława Chrobrego jako władcę idealnego. W jego opowieściach Bolesław jawi się jako mąż sprawiedliwy, dzielny i miłosierny wobec poddanych, a zarazem twardy wobec wrogów. Gall podkreślał jego zasługi dla Kościoła, przypisując mu wielkie zwycięstwa i postęp cywilizacyjny. To właśnie u Galla pojawia się wizja Bolesława jako władcy, który przeznaczony był do noszenia królewskiej korony i spełnił swoje przeznaczenie, dokonując koronacji w 1025 roku.

W *Kronice* Wincentego Kadłubka (XIII wiek) postać Bolesława Chrobrego została jeszcze bardziej uwznioślona. Kadłubek, znany z upiększania historii i tworzenia niemal mitycznych obrazów polskich władców, przedstawia Chrobrego jako chrześcijańskiego herosa, który zwyciężał dzięki boskiej pomocy i walczył w imię sprawiedliwości. Kadłubek przypisuje mu również cechy wzorowego władcy rycerskiego, który nie tylko dbał o swoich poddanych, ale także odnosił wspaniałe sukcesy na polu bitwy.

- Legenda Bolesława Chrobrego w późniejszej historiografii

W czasach nowożytnych i w XIX wieku, kiedy Polska znajdowała się pod zaborami, postać Bolesława Chrobrego zaczęła nabierać nowego znaczenia. Stał się on symbolem potężnej Polski, która potrafiła rywalizować z największymi mocarstwami Europy i zachować niezależność. Historycy epoki romantyzmu przedstawiali go jako twórcę wielkiego imperium, które sięgało od Łaby po Ruś Kijowską.

Jednym z historyków, którzy przyczynili się do takiego wizerunku, był Karol Szajnocha (1818–1868). W swojej pracy *Bolesław Chrobry i odrodzenie się Polski za Władysława Łokietka. Dwa opowiadania historyczne* przedstawił Chrobrego jako władcę, który zjednoczył ziemie polskie i stworzył silne państwo. Dzieło to, opublikowane w XIX wieku, miało na celu podkreślenie znaczenia historycznego Bolesława Chrobrego dla odrodzenia Polski.

Oprócz Karola Szajnochy, do grona historyków i literatów, którzy przyczynili się do takiego wizerunku, należy również Ignacy Krasicki. W swoim dziele *Rozmowy zmarłych* zaaranżował dialog między Bolesławem Chrobrym a Kazimierzem, przedstawiając różne wizje państwa: zaborczego i wojowniczego oraz pokojowego. Krasicki, poprzez tę literacką formę, ukazał Chrobrego jako symbol dawnej potęgi i ekspansji Polski.

Warto również wspomnieć o wpływie sztuki na kształtowanie wizerunku Bolesława Chrobrego w epoce romantyzmu. Jan Matejko, choć tworzył w drugiej po-

łowie XIX wieku, nawiązywał do romantycznej tradycji idealizowania polskich władców. Jego dzieła, takie jak *Bolesław Chrobry pod Złotą Bramą* czy *Koronacja pierwszego króla*, przedstawiały Chrobrego jako potężnego i charyzmatycznego władcę, co wpłynęło na postrzeganie jego postaci w kulturze narodowej.

Ponadto, w XIX wieku legenda o Szczurbcu, mieczu Bolesława Chrobrego, zyskała na znaczeniu jako symbol polskiego triumfu dziejowego. Szczurbiec stał się narodowym fetyszem, czczonym i uwielbianym rekwizytem naszej historii, co podkreślało ciągłość tradycji dynastycznej Piastów i wzmacniało poczucie tożsamości narodowej.

W taki oto sposób, zarówno poprzez prace historyków, literatów, jak i artystów, w epoce romantyzmu kształtował się idealizowany wizerunek Bolesława Chrobrego jako twórcy wielkiego imperium, co miało na celu podtrzymanie narodowej dumy i aspiracji niepodległościowych.

Trzeba przyznać, że jego wizerunek był idealizowany, a działania często interpretowane w kategoriach narodowej dumy i walki o suwerenność.

Joachim Lelewel, jeden z czołowych polskich historyków XIX wieku, przedstawił Bolesława Chrobrego jako władcę, który wyznaczył kierunek polityki Polski na kolejne stulecia, tworząc fundamenty pod dalszy rozwój państwa. Swoje poglądy na temat Bolesława Chrobrego zawarł w dziele *Polska wieków średnich*, opublikowanym w czterech tomach w latach 1846–1851. W pracy tej Lelewel analizował historię Polski w średniowieczu,

podkreślając rolę Bolesława Chrobrego w kształtowaniu państwowości polskiej. Dodatkowo, w 1854 roku opublikował *Atlas historyczny Polski*, w którym zamieścił mapę zatytułowaną *Polska za Bolesława Chrobrego r. 1025*, ilustrującą zasięg terytorialny państwa polskiego pod jego rządami. Z kolei Tadeusz Wojciechowski, wybitny historyk XIX wieku, w swoich pracach podkreślał, że Bolesław Chrobry nie tylko prowadził działania militarne, ale również rozwijał administrację, gospodarkę i organizację kościelną, czyniąc Polskę nowoczesnym państwem swoich czasów. Jego analizy wskazywały na wszechstronność polityki Chrobrego, która obejmowała zarówno aspekty militarne, jak i wewnętrzne umacnianie państwa.

Wojciechowski zwracał uwagę na rozwój administracji państwowej, w tym na organizację grodową i system skarbowo-gospodarczy. Podkreślał również rolę Bolesława Chrobrego w umacnianiu struktur kościelnych, co miało istotne znaczenie dla integracji i stabilizacji państwa. Jego badania przyczyniły się do lepszego zrozumienia, jak działania Chrobrego w zakresie administracji, gospodarki i organizacji kościelnej wpłynęły na kształtowanie się nowoczesnego państwa polskiego w średniowieczu.

W XX wieku historiografia przyjęła bardziej analityczne podejście do postaci Bolesława Chrobrego. Oswald Balzer, znany polski mediewista, badał polityczne konsekwencje jego koronacji i jej znaczenie dla relacji z cesarstwem niemieckim i papieżem. Analizował polityczne konsekwencje koronacji Bolesława

Chrobrego w swoim dziele *Królestwo Polskie. Pierwsze koronacje królewskie*, opublikowanym w 1897 roku przez Akademię Umiejętności w Krakowie. W tej pracy Balzer badał znaczenie koronacji Chrobrego dla relacji Polski z cesarstwem niemieckim i papieństwem, podkreślając jej wpływ na umocnienie suwerenności państwa polskiego. Natomiast Gerard Labuda, jeden z najwybitniejszych historyków zajmujących się epoką wczesnopiastowską, podjął próbę bardziej realistycznego spojrzenia na panowanie Bolesława, podkreślając zarówno jego sukcesy, jak i ograniczenia polityki prowadzonej przez Piastów.

- Bolesław Chrobry w kulturze i literaturze

Obraz Bolesława Chrobrego był nie tylko kształtowany przez historiografię, ale także przez literaturę i kulturę popularną. Już w epoce średniowiecza powstawały utwory literackie i pieśni o jego czynach, które przekazywane były kolejnym pokoleniom. W późniejszych epokach jego postać pojawiała się w dramatycznych opisach i legendach o heroicznych czynach, takich jak zdobycie Kijowa czy jego relacje z cesarzem Ottonem III.

W literaturze XIX i XX wieku Bolesław Chrobry był często bohaterem powieści historycznych, takich jak *Boleszczycy* Józefa Ignacego Kraszewskiego, które ukazywały go jako wzór rycerskiego monarchy. Współczesne powieści historyczne, jak *Bolesław Chrobry* Antoniego Gołubiewa, również przedstawiają go jako charyzmatycznego przywódcę, którego wizja silnej i niezależnej Polski była dalekosiężna i nowoczesna.

- Mit Bolesława Chrobrego a rzeczywistość historyczna

Mimo że legenda Bolesława Chrobrego przedstawia go jako nieskazitelnego władcę, historyczne analizy pokazują bardziej złożony obraz jego panowania. Był on z pewnością znakomitym strategiem i politykiem, ale jego agresywna polityka zagraniczna, długotrwałe wojny oraz silna centralizacja władzy doprowadziły do wyczerpania zasobów państwa. Jego syn, Mieszko II, nie był w stanie utrzymać dorobku ojca, co po śmierci Bolesława doprowadziło do osłabienia państwa i utraty części zdobytych ziem.

Niemniej, jego osiągnięcia, takie jak utworzenie metropolii gnieźnieńskiej, umocnienie granic, skuteczna walka z cesarstwem i koronacja królewska, pozostają niepodważalne i niekwestionowane. Dzięki niemu Polska stała się liczącym się graczem na arenie międzynarodowej i weszła do grona suwerennych królestw chrześcijańskiej Europy.

Reasumując, Bolesław Chrobry został zapamiętany jako jeden z najważniejszych władców w historii Polski. Jego legenda była kształtowana przez średniowiecznych kronikarzy, wzmacniana przez romantycznych historyków i pisarzy, a następnie poddawana krytycznej analizie przez współczesną historiografię. Jego postać, choć częściowo mitologizowana, pozostaje symbolem potężnej Polski, zdolnej do rywalizacji z największymi mocarstwami swojej epoki. Współcześnie patrzy się na niego zarówno jako na wybitnego stratega i polityka, jak i na władcę, którego ambicje miały długofalowe konsekwencje dla państwa Piastów.

3. Wpływ na kolejne pokolenia

Wpływ Bolesława Chrobrego na kolejne pokolenia był ogromny i obejmował zarówno sferę polityczną, jak i społeczną, militarną oraz religijną. Jego panowanie stało się fundamentem dla dalszego kształtowania się polskiej monarchii i wyznaczyło kierunek polityki państwa Piastów na kolejne wieki. Przede wszystkim jego koronacja w 1025 roku stworzyła precedens dla przyszłych władców Polski, którzy dążyli do utrzymania królewskiej godności i niezależności wobec cesarstwa niemieckiego. Dzięki niemu Polska weszła do grona suwerennych królestw chrześcijańskiej Europy, co miało ogromne znaczenie dla dalszego rozwoju kraju i jego pozycji na arenie międzynarodowej.

Jego polityka umacniania władzy centralnej i rozwój systemu administracyjnego opartego na grodach stały się wzorem dla kolejnych władców, którzy kontynuowali budowę silnej, scentralizowanej monarchii. Tworzenie niezależnych struktur kościelnych, zapoczątkowane przez zjazd gnieźnieński w 1000 roku, przyczyniło się do trwałego zakorzenienia chrześcijaństwa w Polsce, co miało nie tylko konsekwencje religijne, ale także polityczne i kulturowe. Wprowadzenie niezależnej metropolii gnieźnieńskiej uniezależniło polski Kościół od wpływów niemieckich i pozwoliło na lepszą kontrolę państwa nad organizacją kościelną, co było kluczowe dla przyszłych pokoleń władców.

Sukcesy militarne Bolesława Chrobrego, w tym zwycięska wojna z cesarstwem niemieckim, zdobycie Kijowa

czy tymczasowa kontrola nad Czechami i Morawami, pokazały, że Polska mogła skutecznie rywalizować z największymi potęgami ówczesnej Europy. Te doświadczenia wojenne i ekspansyjne ambicje stały się inspiracją dla późniejszych władców, takich jak Bolesław Krzywousty, który kontynuował tradycję ekspansji i walk o granice państwa. Jednocześnie jego polityka dynastyczna i próby tworzenia szerokiej strefy wpływów w Europie Środkowo-Wschodniej miały duży wpływ na późniejsze relacje Polski z Rusią Kijowską, Czechami i cesarstwem niemieckim.

Wpływ Bolesława Chrobrego na kolejne pokolenia można dostrzec również w jego długofalowej wizji państwowości. Pomimo trudności, jakie nastąpiły po jego śmierci, jego osiągnięcia stały się fundamentem odbudowy Polski w późniejszych latach. Nawet gdy państwo Piastów weszło w okres kryzysu za panowania jego syna Mieszka II, tradycja silnej władzy monarszej, niezależności od cesarstwa i roli Kościoła jako podpory państwa przetrwała i była kontynuowana przez kolejnych władców. Jego postać była wielokrotnie przywoływana w późniejszych kronikach i literaturze jako wzór idealnego władcy, który potrafił łączyć siłę militarną z mądrością polityczną. Stał się symbolem suwerenności, niezłomności i wizji wielkiej Polski, a jego legenda przetrwała wieki jako przykład dla przyszłych pokoleń rządzących krajem.

XI

Zakończenie

1. Podsumowanie rządów Chrobrego

Panowanie Bolesława Chrobrego było okresem dynamicznych przemian politycznych, administracyjnych i społecznych, które na trwałe ukształtowały strukturę państwa polskiego. Jego rządy przypadły na czas intensywnej ekspansji terytorialnej, konsolidacji władzy monarszej oraz umacniania pozycji Polski na arenie międzynarodowej. Władca ten kontynuował dzieło swojego ojca Mieszka I, jednak w przeciwieństwie do niego nie tylko dążył do utrwalenia pozycji swojego państwa, ale także do jego aktywnego udziału w polityce europejskiej, co wyrażało się zarówno w działaniach militarnych, jak i w dyplomacji.

Jednym z kluczowych aspektów jego panowania była konsekwentna walka o niezależność polityczną i kościelną Polski. Podjęte w 1000 roku na zjeździe gnieźnień-

skim decyzje, które doprowadziły do utworzenia niezależnej metropolii kościelnej, stanowiły jeden z najważniejszych kroków w kierunku uniezależnienia polskiego Kościoła od wpływów niemieckich. Było to kluczowe dla przyszłości państwa, ponieważ umożliwiło sprawowanie pełnej kontroli nad organizacją religijną i administracyjną w Polsce, co w tamtym czasie było równoznaczne z umocnieniem autorytetu monarszego. Dzięki temu Bolesław Chrobry mógł w większym stopniu niż jego poprzednicy wykorzystywać Kościół do celów politycznych, jednocześnie zapewniając trwałe zakorzenienie chrześcijaństwa na ziemiach polskich.

Jego polityka zagraniczna charakteryzowała się dążeniem do ekspansji i utrwalenia pozycji Polski jako jednego z kluczowych graczy w Europie Środkowej. Konflikty z cesarstwem niemieckim, które rozpoczęły się po śmierci Ottona III, stanowiły główny problem w stosunkach międzynarodowych. Wieloletnie wojny z Henrykiem II doprowadziły do znaczących sukcesów terytorialnych, w tym do zdobycia Milska i Łużyc, które zostały formalnie przyłączone do Polski na mocy pokoju w Budziszynie w 1018 roku. Zabezpieczenie zachodnich granic umożliwiło mu skierowanie uwagi na inne kierunki ekspansji, w szczególności na wschód. Wyprawa na Kijów w 1018 roku była jednym z najbardziej spektakularnych osiągnięć militarnych Bolesława Chrobrego i choć jej efekty nie były trwałe, umocniła jego pozycję jako władcy zdolnego do przeprowadzenia dalekosiężnych operacji wojskowych i ingerowania w sprawy Rusi Kijowskiej.

Jego polityka wewnętrzna skupiała się na umacnianiu centralnej władzy monarszej oraz rozwoju administracji państwowej. Rozbudowany system grodowy pełnił kluczową rolę w organizacji terytorium, umożliwiając skuteczniejszą kontrolę nad podległymi ziemiami. System ten stanowił podstawę zarówno dla poboru podatków, jak i dla rekrutacji wojska, które było jednym z najsilniejszych elementów jego polityki. Bolesław Chrobry rozwinął drużynę książęcą, która stała się elitarną formacją wojskową, wykorzystywaną zarówno do obrony kraju, jak i do prowadzenia ekspansji terytorialnej. Wzrost znaczenia armii, a także skuteczna organizacja wypraw wojennych, świadczyły o silnym zapleczu gospodarczym państwa, które mimo długotrwałych konfliktów zbrojnych było w stanie utrzymać dużą liczbę wojsk i zabezpieczać kluczowe ośrodki strategiczne.

Koronacja Bolesława Chrobrego w 1025 roku była symbolicznym uwieńczeniem jego polityki, stanowiąc formalne potwierdzenie suwerenności Polski i jej pełnoprawnej pozycji w chrześcijańskiej Europie. Fakt, że koronacja ta odbyła się bez zgody cesarza, wskazuje na wyraźne dążenie polskiego władcy do uniezależnienia się od wpływów niemieckich i uzyskania statusu równego innym monarchom europejskim. Było to wydarzenie przełomowe, które wpłynęło na postrzeganie Polski jako państwa niezależnego i silnego, zdolnego do rywalizacji z największymi mocarstwami epoki.

Mimo licznych sukcesów polityka Bolesława Chrobrego doprowadziła także do pewnych problemów, które stały się wyzwaniem dla jego następców. Liczne wojny

i ekspansja terytorialna obciążały gospodarkę państwa, a intensywne działania militarne i wysokie podatki nakładane na ludność mogły prowadzić do niezadowolenia możnych i społeczeństwa. Po jego śmierci Polska weszła w okres kryzysu związanego z wewnętrznymi konfliktami dynastycznymi oraz najazdami ze strony sąsiednich państw, co świadczyło o tym, że choć Bolesław Chrobry był w stanie stworzyć potężne państwo, to jego stabilność zależała od silnej władzy centralnej i skutecznej polityki militarnej, co nie było łatwe do utrzymania dla jego następców.

Dziedzictwo Bolesława Chrobrego miało długofalowy wpływ na kształtowanie się państwowości polskiej. Jego osiągnięcia w dziedzinie polityki zagranicznej, wojskowości i organizacji administracyjnej stanowiły fundamenty, na których opierali się kolejni władcy z dynastii Piastów. Koronacja królewska stała się precedensem dla przyszłych monarchów, którzy dążyli do utrzymania statusu Polski jako suwerennego królestwa. Ustanowienie niezależnej metropolii kościelnej oraz umacnianie chrześcijaństwa przyczyniły się do trwałego związania Polski z zachodnim kręgiem kulturowym, co miało decydujące znaczenie dla dalszego rozwoju kraju.

Jego postać została zapamiętana w historiografii jako symbol silnego i niezależnego władcy, który potrafił skutecznie rywalizować z największymi mocarstwami swojej epoki. Kronikarze średniowieczni przedstawiali go jako wzór idealnego monarchy, który łączył odwagę wojownika z mądrością polityka. W późniejszych wiekach, szczególnie w czasach zaborów i odrodzenia naro-

dowego, jego postać była wykorzystywana jako przykład dawnej potęgi Polski i jej dążenia do suwerenności. Jego panowanie było okresem wielkich osiągnięć, które wyznaczyły kierunek dalszego rozwoju państwa i utrwaliły pozycję Polski jako ważnego gracza w Europie Środkowo-Wschodniej.

Rządy Bolesława Chrobrego – reasumując – były okresem wielkich ambicji i osiągnięć, ale także ogromnych wyzwań. Był to władca, który nie tylko umocnił Polskę wewnętrznie, ale także rozszerzył jej granice i uczynił ją istotnym podmiotem politycznym w Europie. Jego panowanie położyło fundamenty pod dalszy rozwój polskiej państwowości, a jego dokonania na trwałe wpisały się w historię Polski, stanowiąc inspirację dla przyszłych pokoleń.

2. Jego miejsce w historii Polski

Bolesław Chrobry zajmuje jedno z kluczowych miejsc w historii Polski jako pierwszy koronowany król i władca, który nie tylko ugruntował pozycję państwa polskiego w Europie, ale również rozszerzył jego granice, umocnił struktury administracyjne i zapewnił niezależność polityczną oraz kościelną. Jego panowanie wyznaczyło początek długiego procesu budowania potęgi Polski, który przez kolejne wieki był kontynuowany przez jego następców. Był to władca, który połączył skuteczne rządy wewnętrzne z ambitną polityką zagraniczną, prowadząc państwo w kierunku, który ukształtował jego późniejszy rozwój.

Miejsce Bolesława Chrobrego w historii Polski jest niezaprzeczalne. Był on nie tylko pierwszym koronowanym królem Polski, ale także twórcą jej niezależnej pozycji w Europie, przywódcą, który umocnił państwo wewnątrz i zewnątrz oraz jednym z najwybitniejszych strategów swojej epoki. Jego panowanie stanowiło kamień milowy w kształtowaniu polskiej państwowości i stało się wzorem dla późniejszych monarchów dążących do utrzymania silnej, suwerennej Polski. Współczesna historiografia dostrzega zarówno jego wielkie zasługi, jak i trudności wynikające z prowadzonej przez niego polityki, jednak niezależnie od ocen szczegółowych pozostaje on jednym z najważniejszych władców w dziejach Polski, który położył fundamenty pod dalszy rozwój państwa i jego aspiracje do bycia liczącą się siłą w Europie Środkowej.

WYDAWNICTWO

PETRUS

XII

Bibliografia (literatura przedmiotu wspierająca pogłębienie zagadnienia)

Abraham W., *Organizacja Kościoła w Polsce do połowy wieku XII*, 1890, <https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication/10955/edition/17877?language=pl> (dostęp 6 marca 2025).

Anonim Gall, *Kronika polska*, z serii: Biblioteka Narodowa, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, wyd. 5, Wrocław 1982, ss. 176.

b.a. *Pierwszy król Polski – Bolesław Chrobry (967–1025)*, <https://ciekawostkihistoryczne.pl/leksykon/boleslaw-i-chrobry-967-1025/> (dostęp 28 lutego 2025).

b.a., *Imperium słowiańskie i jego bohater*, s. 102–133, Instytut Badań Literackich PAN, <https://books.openedition.org/iblp/7902?lang=en> (dostęp 6 marca 2025).

Balzer O., *Genealogia Piastów*, Akademia Umiejętności, Kraków 1895, <https://www.wbc.poznan.pl/dlibra/publication/30602/edition/47901/content> (dostęp 7 marca 2025).

- Balzer O., *Królestwo Polskie. Pierwsze koronacje królewskie*, AU, Kraków 1897.
- Barański M., *Dynastia Piastów w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2015, ss. 660.
- Barański M.K., *Dynastia Piastów w Polsce*, PWN, Warszawa 2015, ss. 660.
- Berend N., Urbanczyk P., Wiszewski P., *Central Europe in the High Middle Ages: Bohemia, Hungary and Poland, c. 900–c. 1300*, Cambridge University Press, Cambridge 2013, ss. 550.
- Bielowski A., *Myśli do dziejów słowiańskich, a szczególności polskich*, „Tygodnik Literacki” 1841, nr 16, s. 128.
- Bolesław i Chrobry*, https://pl.wikipedia.org/wiki/Bolesław_C5%82aw_I_Chrobry (dostęp 26 lutego 2025).
- Bolesław i Chrobry (Wielki)* – hasło w serwisie poczet.com.
- Davies N., *God's Playground: a History of Poland, vol. I: The Origins to 1795*. Oxford: Clarendon, 1981; wydanie polskie: *Boże igrzysko. Historia Polski*, Znak, Kraków 2023, ss. 1232.
- Deptuła C., *Galla Anonima mit genezy Polski*, Instytut Europy Środkowo-Wschodniej, Lublin 2000.
- Deptuła C., *Średniowieczne mity genezy Polski*, Znak, Kraków 1973, nr 233–234 (11–12), s. 1397–1398.
- Długosz J., *Roczniki czyli Kroniki sławnego Królestwa polskiego*, przekł. zb., red. J. Dąbrowski, t. 1, PWN, Warszawa 1962, s. 335.
- Dygo M., Fałkowski W., i in., *Bruno z Kwerfurtu. Osoba – dzieło – epoka*, Akademia Humanistyczna imienia Aleksandra Gieysztora, Pułtusk 2010. ss. 286.
- Fried J., *Otton III i Bolesław Chrobry miniatura dedykacyjna z Ewangeliarza z Akwizgranu, zjazd gnieźnieński a króle-*

- stwa polskie i węgierskie analiza ikonograficzna i wnioski historyczne Johannes Fried*, przekł. E. Kaźmierczak, W. Leder, PW Wiedza Powszechna, Warszawa 2000, ss. 270.
- Gołubiew A., *Bolesław Chrobry*, t. 1-6, PAX, Warszawa 1980.
- Grabski A.F., *Bolesław Chrobry: zarys dziejów politycznych i wojskowych*, Wyd. Ministerstwa Obrony Narodowej, Warszawa 1964, ss. 322.
- Grodecki R., Zachorowski S., Dąbrowski J., *Dzieje Polski średniowiecznej*, t. I (do 1333), Księgarnia Powszechna, Kraków 1936; wyd. krytyczne oprac. J. Wyrozumski, Fogra, Kraków 1995.
- Herder J.G., *Myśli o filozofii dziejów*, t. 2, przekł. J. Gałęcki, PWN, Warszawa 1962.
- <https://kjb24.pl/postaci-anielskie-w-tekstach-sw-brunona-z-kwerfurtu/> (dostęp 6 marca 2025).
- Jurek T., Kizik E., *Historia Polski do 1572*, PWN, Warszawa 2019, ss. 780.
- Kadłubek W., *Kronika polska*, przekł. B. Kürbis, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1992, ss. 160.
- Kanapariusz J., (Joannes Canaparius), *Żywot św. Wojciecha* (ok. 999), en.wikipedia.org (dostęp 6 marca 2025).
- Kanapariusz J., *Świętego Wojciecha żywot pierwszy*, tłum. K. Abgarowicz, J. Karwasińska, Polska Akademia Nauk Biblioteka Gdańska, Gdańsk 2009, ss. 210.
- Karwasińska J., Gieysztor A., i in., *Piśmiennictwo czasów Bolesława Chrobrego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1966, ss. 276.
- Kętrzyński S., *Polska X–XI wieku*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1961, ss. 762.
- Krasicki I., *Rozmowy zmarłych*, Czytelnik, Warszawa 1987, ss. 180.

- Kraszewski J.I., *Boleszczyce: powieść z czasów Bolesława Szczodrego. T. 1-2*, Spółka Wydawnicza Księgarzy: Gebethner i Wolf. Michał Glücksberg, Maurycy Orgelbrand, G. Sennewald, Edward Wende, Kraków 1877, ss. 412.
- Kronika książąt polskich*, wyd. Z. Węclawski, w: *Monumenta Poloniae Historica*, t. 3, s. 440.
- Kwedlinburskie (Annales Quedlinburgenses)*, tłum. z łaciny A. Kozicki. Podstawa tłumaczenia: wydanie krytyczne M. Giese z 2004 roku z uwzględnieniem emendacji H. Hoffmanna z 2015 roku, ss. 204., https://www.academia.edu/127196699/Roczniki_kwedlinburskie (dostęp 6 marca 2025).
- Labuda G., *Bolesław Chrobry – Lew Ryczący*, seria: Monografie FNP, 1992, monografie.fnp.org.pl (dostęp 2 marca 2025).
- Labuda G., *Dzieje narodu i państwa polskiego Korona i infuła Od monarchii do poliarchii 965–1138*, Krajowa Agencja Wydawnicza KAW, Warszawa 1996, ss. 72.
- Labuda G., *Jakie uprawnienia władcze otrzymał Bolesław Chrobry od Ottona III na zjeździe gnieźnieńskim w roku 1000? Po raz ostatni*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 2007, <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/cph/article/view/41780> (dostęp 7 marca 2025).
- Lelewel J., *Polska wieków średnich*, t. 1–4, nakł. N. Kamieńskiego, Poznań 1846–1851.
- Lelewel J., *Polska za Bolesława Chrobrego r. 1025* w: *Atlas historyczny Polski*, 1854.
- Łowmiański, H., *Początki Polski*, tom 1–3, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1964.
- Manteuffel T., *The Formation of the Polish State: The Period of Ducal Rule 963–1194 (English and Polish Edition)*, Wayne State Univ. Press, Detroit 1981, ss. 172.

- Michałowski R., *Bolesław Chrobry bratem kanoników magdeburskich: próba nowego spojrzenia*, „Kwartalnik Historyczny” 112 (2005), nr 3, s. 53–79.
- Michałowski R., *The Gniezno Summit: The Religious Premises of the Founding of the Archbishopric of Gniezno*, Brill, Leiden 2018, ss. 398.
- Nestor, *Powieść minionych lat, czyli Latopis Nestora*, wyd. polsko-ruskie, Armoryka, Sandomierz 2018.
- Pawelec-Malczevska D., Pawelec T., *Karol Szajnocha. Codziennosc, kobiety, historiografia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2019.
- Pleszczyński A., *Bolesław Chrobry konfratrem eremitów św. Romualda w Międzyrzeczu*, „Kwartalnik Historyczny” 103 (1996), nr 1, s. 3–18.
- Pleszczyński A., *Poland as an Ally of the Holy Ottonian Empire*, w: *Europe Around the Year 1000*, red. P. Urbańczyk, DIG, Warszawa 2001, s. 409–425.
- Plezia M., *Legenda o Szerbcu Chrobrego*, w: *Wyobrażenia średniowieczna*, red. T. Michałowska, IBL, Warszawa 1996.
- Reuter T., *Germany in the Early Middle Ages, c. 800–1056*, Longman, London – New York 1991, ss. 362.
- Roczniki (Annales) Hildesheimskie*, tłum. G.K. Walkowski, Wydawnictwo Euro – Omni, Białystok 2013, ss. 294.
- Rosik S., *Bolesław Chrobry i jego czasy*, seria: Poczci Polscy Królowie i Książęta (t. 2), Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław 2001, ss. 24.
- Rybski J., *Bolesław Chrobry. Pierwszy król Polski był wyrafinowanym władcą...*, <https://www.national-geographic.pl/historia/boleslaw-chrobry/> (dostęp 26 lutego 2025).
- Samp M., *Bolesław Chrobry. Król Polski, przyjaciel i wróg cesarzy*, Wydawnictwo Lira, Warszawa 2021, ss. 336.

- Sochacki J., *Koronacje królewskie Bolesława Chrobrego w 1000 i 1025 roku*, „Słupskie Studia Historyczne” 9 (2001), s. 259–287.
- Sochacki J., *Stosunki publicznoprawne między państwem polskim a Cesarstwem Rzymskim w latach 963–1102*, Templum, Łódź 2014, ss. 234.
- Sosnowski M., *Bolesław Chrobry i Karol Wielki – legitymizacja między kultem a imitacją*, „Historia Slavorum Occidentis” 2 (2016), s. 122–148.
- Stanisławski W., *Bolesław ukryty*, <https://teologiapolityczna.pl/wojciech-stanislawski-boleslaw-ukryty> (dostęp 6 marca 2025).
- Strzelczyk J., *Bolesław Chrobry*, Wydawnictwo DiG, Warszawa 2014, ss. 236.
- Strzelczyk J., *Otton III*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 2000.
- Szajnocha K., *Bolesław Chrobry i odrodzenie się Polski za Władysława Łokietka. Dwa opowiadania historyczne*, Identyfikator zasobu oai:dbc.wroc.pl:7029, Źródło Sygnatura oryginału: 276.939 (dostęp 6 marca 2025), wyd. 2, poprawione, Lwów 1859.
- Szczur S., *Historia Polski. Średniowiecze*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2021, ss. 676.
- Thietmar, *Kronika Thietmara*, tłum. M.Z. Jedlicki, Universitas, Kraków 2022, ss. 436.
- Třeštlík D., *Great Moravia and the Beginnings of the State (9th and 10th centuries)*, w: *A History of the Czech Lands*, red. J. Pánek, O. Tůma, Karolinum, Praha 2011, s. 65–79.
- Tymieniecki K., *Bolesław Chrobry* w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 2. PAU, Kraków 1936, s. 241–250.
- Urbańczyk P., *Bolesław Chrobry. Lew ryczący*, seria: Mono-

- grafie fundacji na rzecz nauki polskiej, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2017, ss. 402.
- Urbańczyk P., *Niezwykli goście Bolesława Chrobrego*, t. 3, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2023, ss. 208.
- Vlasto A.P., *The Entry of the Slavs into Christendom: An Introduction to the Medieval History of the Slavs*, CUP, Cambridge 1970.
- Wakula P., *Jak zostałem królem. Bolesław Chrobry*, Wydawnictwo Literatura, Łódź 2025, ss. 72.
- Wiszewski P., *Domus Boleslai: Values and Social Identity in Dynastic Traditions of Medieval Poland (c. 966–1138)*, Brill, Leiden 2010, ss. 592.
- Wojciechowska M., *Kosmasa Kronika Czechów*, Seria: Skarby Biblioteki Narodowej, De Agostini – Ossolinem, Warszawa – Wrocław 2006, ss. 414.
- Wojciechowski T., *Chrobacya, rozbiór starożytności słowiańskich*, cz. I, t. 5, Kraków 1873, <https://rcin.org.pl/dlibra/doccontent?id=19540> (dostęp 6 marca 2025).
- Wojciechowski T., *Koronacja Chrobrego w roku 1025*, „Kwartalnik Historyczny” 18 (1904), s. 305–318.
- Wojciechowski T., *Szkice historyczne XI wieku*, Akademia Umiejętności, Kraków 1904, <https://www.pbc.rzeszow.pl/dlibra/publication/11385/edition/10474?language=en> (dostęp 4 marca 2025).
- Wojciechowski Z., *Patrycjat Bolesława Chrobrego*, w: *Studia wczesnośredniowieczne*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Warszawa 1955, s. 118.
- Wyrozumski J., *Dzieje Polski piastowskiej (VIII w. – 1370)*, seria: Wielka Historia Polski (tom 2), Fogra, Kraków 1999, ss. 400.

Zakrzewski S., *Bolesław Chrobry Wielki*, Lwów 1925; wydanie nowe Księgarnia Miles, Kraków 2024, ss. 392.

Znajomski A., *Początki bibliografii lokalnej w Polsce. Józef Ignacy Kraszewski i...*, <https://apcz.umk.pl/TSB/article/view/TSB.2015.017> (dostęp 12 lutego 2025).

WYDAWNICTWO | PETRUS

SPIIS TREŚCI

I. Wstęp

1. Pierwszy koronowany król Polski – symbol suwerenności8
2. Zjazd gnieźnieński i umocnienie chrześcijaństwa w Polsce8
3. Polityka ekspansji i umacniania granic10
4. Wojny z cesarstwem niemieckim – obrona suwerenności Polski11
5. Organizacja państwa i reformy administracyjne...11
6. Dziedzictwo i znaczenie Bolesława Chrobrego...12

II. Dzieciństwo i młodość

1. Narodziny i pochodzenie14
2. Wychowanie i edukacja.18
3. Relacje z ojcem, Mieszkiem I22

III. Droga do władzy

1. Śmierć Mieszka I i objęcie tronu.....27
2. Konflikty o sukcesję31

IV. Polska w czasach Bolesława Chrobrego

1. Struktura polityczna i społeczna kraju.....36
2. Rozwój państwa w kontekście europejskim....40
3. Rola Kościoła i chrystianizacja44

V. Polityka wewnętrzna i reformy	
1. Umacnianie władzy królewskiej	50
2. Organizacja administracyjna państwa	53
3. Rozwój gospodarki i wojskowości	57
VI. Ekspansja i wojny	
1. Podboje i rozszerzenie granic.	62
2. Wojny z Niemcami i cesarzem Henrykiem II . .	67
3. Konflikty z Rusią Kijowską i Czechami.	71
VII. Zjazd w Gnieźnie (1000 rok)	
1. Spotkanie z cesarzem Ottonem III	74
2. Znaczenie polityczne i religijne.	79
3. Utworzenie metropolii gnieźnieńskiej.	82
VIII. Ostatnie lata życia	
1. Koronacja królewska w 1025 roku	85
2. Polityka u schyłku panowania.	89
3. Śmierć i dziedzictwo	91
IX. Epoka Bolesława Chrobrego	
1. Średniowieczna Europa – główne wydarzenia . .	94
2. Pozycja Polski wśród sąsiadów.	97
3. Relacje z papieżem i cesarstwem niemieckim	100
X. Dziedzictwo Bolesława Chrobrego (podsumowanie)	
1. Jak zapamiętano pierwszego króla Polski?	102
2. Legenda i obraz w historiografii	105
3. Wpływ na kolejne pokolenia	112

XI. Zakończenie

1. Podsumowanie rządów Chrobrego114
2. Jego miejsce w historii Polski118

XII. Bibliografia

WYDAWNICTWO | PETRUS

